

Департамент інформаційної діяльності, культури,
національностей та релігій Хмельницької облдержадміністрації
Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека

**Науково-дослідна робота
в бібліотеках Хмельниччини:
2022 – 2023 роки**

Вип. 18-19

Хмельницький
2024

УДК 027.53(477.43):001.89(062.552)«2022/2023»
НЗ4

Науково-дослідна робота в бібліотеках Хмельниччини: 2022 – 2023 роки. Вип. 18-19 / Департамент інформаційної діяльності, культури, національностей та релігій Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ; уклад.: Т. В. Грудецька, Т. А. Шмаль. – Хмельницький : Стрихар А. М., 2024. – 88 с.

Видання висвітлює результати науково-дослідної роботи Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки та публічних бібліотек області протягом 2022 – 2023 років.

Друкується за рішенням редакційно-видавничої ради Хмельницької ОУНБ, протокол № 5 від 09.07.2024 року.

Укладачі: *Грудецька Т. В., Шмаль Т. А.*

Редактор: *Маковська В. В.*

Відповідальна за випуск: *Чабан К. А.*

Вступ

Науково-дослідна робота в бібліотеках проводиться для отримання актуальних даних про різні аспекти діяльності публічних бібліотек області. Ця інформація важлива для організації, управління та планування бібліотечної роботи. Ефективне дослідження дозволяє вивчити думки респондентів (читачів, потенційних користувачів, працівників бібліотек) щодо задоволення їхніх потреб та вдосконалити інформаційні послуги бібліотек.

У виданні висвітлено результати науково-дослідної роботи Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки та соціологічних досліджень публічних бібліотек Хмельницької області. За даними інформаційних звітів у 2022 році було проведено 64 дослідження різних тематичних спрямувань та видів опитувань, а у 2023 році – 92 дослідження.

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека, як центр науково-дослідної роботи в бібліотечній галузі області, вивчає та прогнозує стратегію якісного бібліотечного обслуговування для покращення системи надання послуг відвідувачам бібліотек, мешканцям громад та введення в практику інноваційних процесів роботи. Протягом 2022 – 2023 року Хмельницькою ОУНБ проведено:

– **обласні дослідження:** «Цифрова грамотність через публічні бібліотеки: розвиток цифрової грамотності за допомогою публічних бібліотек» (с. 6, 2022 р.), «Аналіз діяльності пунктів європейської інформації у центральних бібліотеках територіальних громад» (с. 22, 2022 р.), «Краща книга Хмельниччини 2021/22» (с. 27, 2022 р.; с. 30, 2023 р.);

– **анкетування:** «Аналіз читання фахових періодичних видань працівниками бібліотек» серед центральних бібліотек територіальних громад (в рамках онлайн-клубу «Сучасний методист») (с. 33, 2022 р.); «Напрямки бібліотечної роботи для задоволення читацьких потреб внутрішньо переміщених осіб» (с. 37, 2023 р.);

– **щоквартальні маркетингові розвідки:** «Стан інформатизації публічних бібліотек Хмельницької області» (с. 72, 2022 р.; с. 74, 2023 р.); «Діяльність Хабу цифрової освіти»

(2023 р.);

– **моніторинги:** мережі Хабів цифрової освіти в рамках проєкту «Дія. Цифрова освіта» (2022 р.); «Результати вилучення російської книги з фондів публічних бібліотек» (2023 р.);

– **щоквартальні моніторинги:** «Підвищення кваліфікації бібліотечних спеціалістів області» (в рамках діяльності онлайн-клубу «Сучасний методист»); «Аналіз даних електронної системи моніторингу в публічних бібліотеках».

При зборі анкет використовувалася електронна форма «Google Forms» – програма адміністрування опитувань, що входить до складу безкоштовного вебпакета редакторів документів Google. Також опитування проводилося через Viber, Telegram-групи, email-розсилку та у соціальних мережах.

За результатами зібраних матеріалів підготовлені підсумкові документи, статистичні таблиці, аналітичні записки і рекомендації, які використовуються при плануванні роботи та для покращення рівня бібліотечного обслуговування мешканців територіальних громад області.

Повні тексти досліджень представлені на вебсайті Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки в розділі «Бібліотекарю», сторінка «Соціологічні дослідження» (<https://bit.ly/3doEwIh>).

Крім організації власних досліджень, Хмельницька ОУНБ бере участь у *всеукраїнських дослідженнях*. До участі в них залучаються і публічні бібліотеки громад. Так, у 2022 році працівники Хмельницької ОУНБ та бібліотек області взяли участь в опитуваннях: Українського інституту книги щодо вивчення стану безпеки, діяльності публічних бібліотек України, збереження фондів та потреб бібліотек сьогодні; Української бібліотечної асоціації в рамках проєкту створення мережі майданчиків вивчення української мови на базі бібліотек; Національної бібліотеки України ім. Я. Мудрого «Стан фондів публічних бібліотек України» та 3-х етапів опитування «Публічні бібліотеки в умовах російської збройної агресії».

У 2023 році бібліотека взяла участь в опитуваннях Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого – дослідження «Читання під час війни: інтереси, потреби,

можливості», «Збереження документальної спадщини», «Стан фондів публічних бібліотек України» та 4-х етапах опитування «Публічні бібліотеки в умовах російської збройної агресії»; Національної історичної бібліотеки України – наукове дослідження «Методичне забезпечення краєзнавчої діяльності бібліотек України: сучасні напрями та форми»; опитуванні Української бібліотечної асоціації в рамках міжнародного проєкту «FIT in FAKTEN».

Варто відмітити соціологічні дослідження ЦБ Кам'янець-Подільської, Городоцької, Деражнянської, Хмельницької, Нетішинської, Полонської міських, Чемеровецької селищної та Гуківської, Жванецької сільських ТГ, які вивчали думку користувачів, провівши 48 власних соціологічних досліджень у 2022 році та роботу бібліотек Кам'янець-Подільської, Городоцької, Деражнянської, Хмельницької, Нетішинської, Волочиської міських, Війтовецької, Віньковецької, Старосинявської селищної та Жванецької сільських територіальних громад, які вивчали думку користувачів, провівши 74 власних соціологічних досліджень у 2023 році.

2022 рік

«Цифрова грамотність через публічні бібліотеки: розвиток цифрової грамотності за допомогою публічних бібліотек»

(http://ounb.km.ua/biblio/soc/2022_10_13_1.pdf)

Мета – вивчити діяльність бібліотек-Хабів проєкту «Дія. Цифрова освіта»; виявлення думки користувачів щодо їх використання.

Завдання дослідження:

– визначити напрямки діяльності бібліотек-Хабів проєкту «Дія. Цифрова освіта»;

– вивчити перелік цифрових послуг, які надаються у цифрових хабах, рівень їх популярності серед населення;

– визначити подальшу діяльність бібліотек у напрямку впровадження цифровізації;

– дізнатися, які зауваження та пропозиції мають користувачі до роботи бібліотек-Хабів;

– вивчити яким чином популяризуються серед користувачів освітні серіали на платформі «Дія. Цифрова освіта»;

– дослідити, які нові цифрові послуги впроваджені бібліотеками, рівень їх задоволення користувачами;

– вивчити стан технічного забезпечення бібліотек області для надання цифрових послуг.

Об'єктом дослідження стали працівники та користувачі бібліотек територіальних громад Хмельниччини.

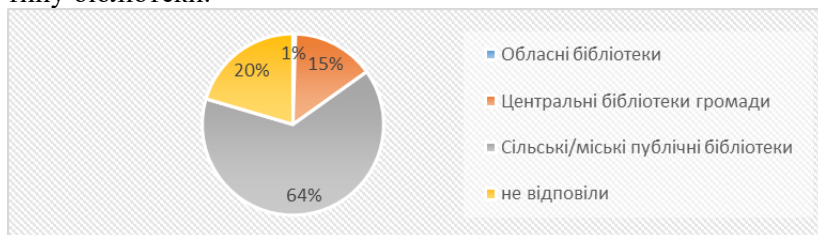
Предметом дослідження стало вивчення потреб користувачів у віддалених електронних послугах, якісному та оперативному наданні актуальної інформації щодо нових цифрових послуг, навчанні відвідувачів цифрових навичок на базі бібліотек-Хабів.

Для вирішення поставлених завдань застосовувався метод онлайн-анкетування. Це передбачало створення окремих анкет для користувачів та працівників бібліотек. В опитуванні взяли

участь 774 респонденти, з них 639 – користувачі та 135 – працівники бібліотек територіальних громад області.

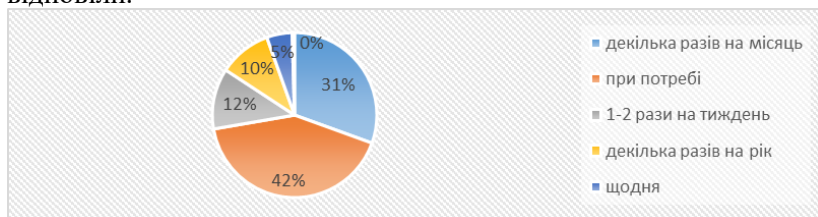
Аналіз анкет респондентів – користувачів бібліотек

Виявлено, що найбільша кількість респондентів – користувачі сільських, міських публічних бібліотек територіальних громад – 413 (65 %), центральних бібліотек – 94 (15 %), обласних – 1 (1 %), 131 (20 %) опитаних не вказали типу бібліотеки.

Мал. 1. Тип бібліотеки, послугами якої користуються респонденти

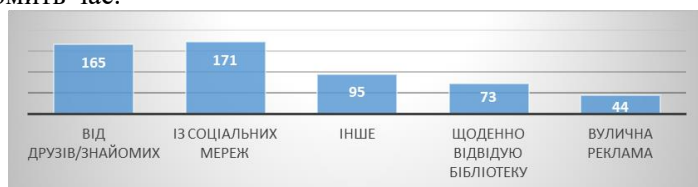
Визначення частоти відвідування бібліотек: 267 (42 %) опитаних відповіли, що найчастіше послугами бібліотек користуються при потребі, 66 (10 %) – декілька разів на рік, 198 (31 %) – декілька разів на місяць, 76 (12 %) – відвідують заклади 1-2 рази на тиждень, 32 (5 %) – щодня. Три респонденти не відповіли.

Мал. 2. Як часто Ви користуєтесь послугами бібліотеки?

Варто відмітити, що із загальної кількості респондентів, які взяли участь у дослідженні, 548 (86 %) звертаються за цифровими послугами до бібліотек. Серед тих респондентів, які користуються цифровими послугами в бібліотеках (548 – 100 %): 165 (30 %) – дізналися про них від друзів та знайомих, 73 (14 %) – щоденно відвідують бібліотеку, 44 (8 %) – з

вуличної реклами, 171 (31 %) – із соціальних мереж, 95 (17 %) – вказали інший канал реклами цифрових послуг. Зокрема: із засобів масової інформації, особисто від працівників бібліотек, із рекламного стенду та наліпки на ПК, побачили рекламу на дошці оголошень. Реклама послуг бібліотеки дозволяє залучати відвідувачів до отримання цифрових послуг, що значно економить час.

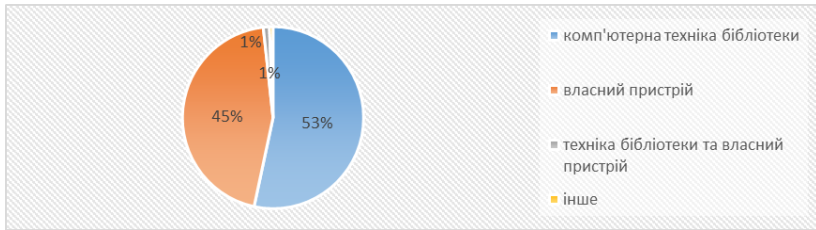
Мал. 3. Звідки Ви дізналися про цифрові послуги, які надаються в бібліотеці?

На порталі «Дія. Цифрова освіта» розміщені освітні серіали для різної користувачької аудиторії. В свою чергу бібліотеки-хаби, партнери проєкту, повинні забезпечувати використання цифрових послуг та навчати цифровим навичкам. Досліджувалося питання чи відбуваються на базі бібліотек перегляди освітніх серіалів та чи беруть у них участь користувачі. Виявилося, що більша кількість опитаних 455 (71 %) беруть участь у переглядах, інші відповіли «ні» (184 – 29 %), тому що перегляди на базі бібліотек не організовуються. Серед тих, хто бере участь у переглядах, відмітили найпопулярніші. Найбільше респонденти відмітили серіали, які цікаві для різних верств населення, отримані знання будуть корисними у щоденному побуті: курс «Базові цифрові навички», «Оплата комуналки онлайн. Залишайся вдома», серіал для батьків «Безпека дітей в інтернеті», «Медіаграмотність у часи пандемії», гостьовий курс з мобільної грамотності «Смартфон для батьків». Після перегляду освітніх серіалів та успішного складання фінального тестування, лише 188 (41 %) згенерували сертифікат про проходження навчання.

Важливо було дізнатися чи знайомі респонденти з порталом «Дія». Більшість опитаних – 605 (95 %) відповіли «так», 31 (5 %) – «ні», 3 респонденти вказали, що вперше чують про платформу «Дія. Цифрова освіта».

В рамках проведеного дослідження було вивчено питання звернення користувачів бібліотек за отриманням цифрових послуг. Варто відмітити, що в порівнянні до минулих років користувачі бібліотек все частіше звертаються за цифровими послугами, особливо зараз, коли цифровізація послуг набула популярності, користувачі оцінили переваги отримання електронних послуг, а бібліотеки в свою чергу стають інформаційними платформами вільного доступу до них. Респонденти відмітили найпопулярніші послуги: оплата комунальних послуг та проведення онлайн платежів, пошук інформації в інтернет-середовищі, перегляд соціальних мереж, перегляд освітніх серіалів на платформі «Дія. Цифрова освіта», генерування ковід-сертифікату, допомога працівника бібліотеки при оформленні соціальної допомоги по безробіттю, при народженні дитини, замовленні товарів через інтернет, онлайн-купівлі, використанні порталу «Дія» для отримання різних довідок, витягів, оформлення статусу внутрішньо переміщеної особи, дистанційне навчання, реєстрація на зовнішнє незалежне оцінювання, створення навчальних проєктів, створення онлайн-кабінетів, реєстрація на порталі «Дія», інтернет-банкінг, використання особистих кабінетів в «Приват24», «Ошад24/7», придбання онлайн-квитків на проїзд у потязі, автобусі, створення електронної пошти, електронний запис до фахівців, зокрема лікарів, робота з мобільним телефоном, налаштування, завантаження мобільних додатків через Play Маркет та встановлення їх на гаджет, переказ коштів на підтримку Збройних сил України, скайп-спілкування та різні використання месенджерів, робота на комп'ютері та використання офісних програм, пошук роботи та створення резюме, оформлення субсидії, створення електронного підпису, реєстрація на відповідних сайтах для отримання паспорта (ID-картки), цифрового ПН, замовлення ліків через інтернет.

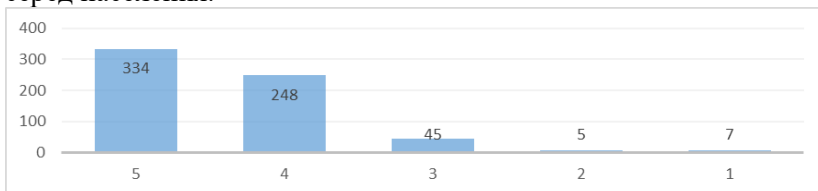
Зазвичай для отримання цифрових послуг 53 % (341) респондентів користуються комп'ютерною технікою бібліотеки, 45 % (287) – працюють з власним пристроєм, зокрема смартфоном, 2 % (11) – використовують як бібліотечну техніку, так і власний пристрій.

Мал. 4. Для отримання цифрових послуг використовується

Із загальної кількості респондентів, які взяли участь в опитуванні, 614 (96 %) задоволені якістю надання цифрових послуг в бібліотеці, решта – 25 (4 %) відповіли «ні». Серед опитаних, які відповіли «ні» головною причиною є відсутність умов, комп'ютерної та копіювально-розмножувальної техніки, програмного забезпечення, низької швидкості інтернету, або повної його відсутності, часті перебої з електроенергією.

Хоча більшість опитаних задоволені наданням бібліотеками цифрових послуг, проте при оцінюванні якості задоволення цифрових потреб за шкалою від 1 до 5 балів відповіді респондентів поділилися наступним чином: 334 (52 %) оцінили якість обслуговування на «5», 248 (39 %) – «4», 45 (7 %) – поставили відмітку «3», 5 (0,8 %) – «2», 7 (1,2 %) – поставили «1» бал. Отриманий результат свідчить про те, що бібліотекам потрібно більше працювати над покращенням роботи, розвивати цифрові послуги в бібліотеках та активніше популяризувати їх серед населення.

Мал. 5. Оцінка якості обслуговування бібліотекою цифрових потреб користувачів

Досліджувалося питання, яких цифрових послуг не вистачає у бібліотеці. Виявлено, що для повноцінного надання цифрових послуг та задоволення інформаційних потреб користувачів 77 (12,0 %) респондентів відповіли, що потрібно

запровадити послуги з ксерокопіювання, друку, сканування (в бібліотеках, які відвідують респонденти, відсутня копіювально-розмножувальна техніка); не вистачає сучасної комп'ютерної техніки, зокрема планшетів – 58 (9,1 %); швидкісного інтернету – 34 (5,3 %); будь-яких цифрових послуг, які б задовольняли потреби, наразі відсутні в бібліотеці – 21 (3,3 %); мультимедійної дошки, проектора – 14 (2,2 %); проведення на базі бібліотек курсів з комп'ютерної грамотності, навчань з програмування, організації онлайн-навчань із залучення кваліфікованих фахівців – 13 (2,0 %); доступу до електронних книг – 8 (1,2 %); доступу до загальноукраїнських цифрових бібліотек, електронного каталогу бібліотеки – 5 (0,8 %); сучасної матеріально-технічної бази – 5 (0,8 %); ламінування документів, брошурування – 4 (0,6 %); зони wi-fi – 1 (0,2 %); онлайн-запису до бібліотеки – 1 (0,2 %); розважального контенту – 1 (0,2 %). Більша частина опитуваних – 259 (40,5 %) респондентів відповіли, що їх повністю задовольняють цифрові послуги, які надаються в бібліотеці, ще 138 (21,6 %) – не відповіли на дане питання.

Варто відмітити, що на організацію та надання послуг, які б задовольняли користувача, впливають інші фактори, зокрема і отримання фінансування на покращення матеріально-технічної бази. Бібліотекам потрібно активізувати роботу, спрямовану на налагодження співпраці з владою територіальних громад для забезпечення комп'ютерною технікою та доступом до інтернету. Покращити стан технічного оснащення може і залучення додаткового фінансування шляхом участі у грантових програмах та налагодженні партнерств з місцевими представниками бізнесу.

Аналіз анкет респондентів – працівників бібліотек

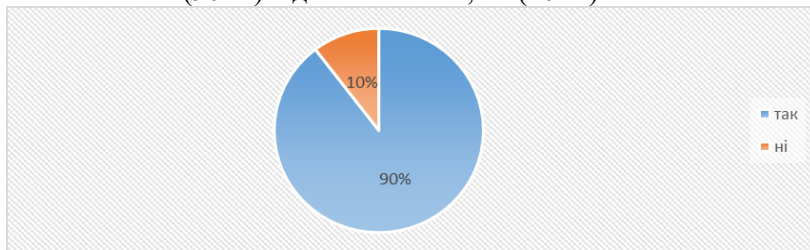
Опитано 135 (100 %) респондентів – працівники сільських, міських, центральних публічних бібліотек територіальних громад Хмельницької області. Серед них: 133 (98 %) жінок та 2 (2 %) чоловіків, віком 45-55 років – 54 (40 %), до 45 років – 30 (22 %), 55-60 років – 22 (16 %), 30-35 років – 16 (12 %), від 60 років – 8 (6 %), 20-30 років – 5 (4 %). За освітою: середня спеціальна бібліотечна – 55 (41 %), вища бібліотечна – 28 (21 %), вища інша – 30 (22 %), середня

спеціальна інша – 18 (13 %), незакінчена вища (навчаюся) – 2 (1 %), середня – 2 (1 %).

24 (18 %) респондентів – працівники центральних бібліотек громади, 92 (68 %) – сільських, 19 (14 %) – міських закладів.

Для впровадження цифрових послуг дуже важливо, щоб користувачі були забезпечені робочими місцями. Тому важливо було дізнатися скільки робочих місць для користувачів є в бібліотеці, якими можна скористатися для отримання цифрових послуг. Респонденти відповіли, що мають у бібліотеках 1-2 робочих місця – 83 (61 %), від 3 до 5 робочих місць – 42 (31 %), до 10 – 5 (4 %), 11 місць – 2 (1 %), ще 2 (1 %) – 15. Один респондент відповів, що немає в бібліотеці робочого місця для користувачів.

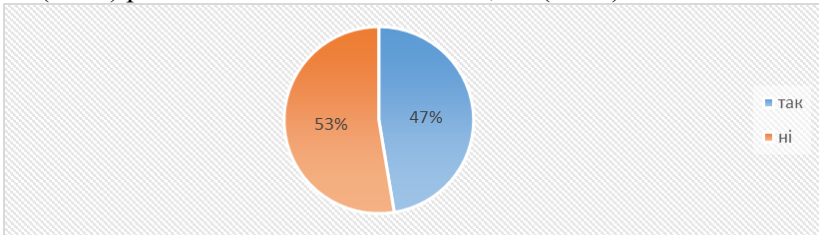
Хаби цифрової освіти – це місця, куди може завітати кожен громадянин, безкоштовно отримати доступ до сайту «Дія. Цифрова освіта» та пройти навчання з цифрової грамотності. Серед респондентів, які відповіли на питання «Чи зареєстрована Ваша бібліотека як хаб в рамках проєкту «Дія. Цифрова освіта»?» 121 (90 %) відповіли «так», 14 (10 %) – «ні».

Мал. 6. Чи зареєстрована Ваша бібліотека як хаб в рамках проєкту «Дія. Цифрова освіта»

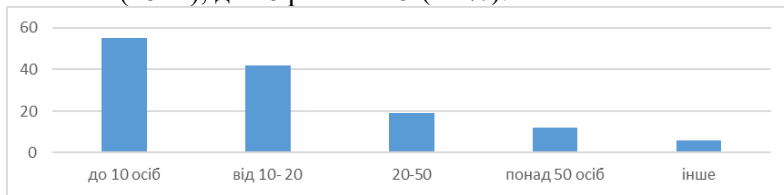
На період дослідження мережа бібліотек-Хабів складала 328 бібліотек, тобто у дослідженні взяли участь 38 % учасників проєкту. У 2021 році Хмельницькою ОУНБ було передано комп'ютерну техніку від благодійної організації «Благодійний фонд «Фаворит Фундейшн». Вдалося комп'ютеризувати 148 сільських бібліотек із 52 територіальних громад Хмельниччини. На питання «Чи отримувала бібліотека комп'ютерну техніку в рамках реалізації кампанії з цифрової

грамотності населення за проєктом «Дія. Цифрова освіта?» 64 (47 %) респонденти відповіли «так», 71 (53 %) – «ні».

Мал. 7. Чи отримувала бібліотека комп'ютерну техніку в рамках реалізації кампанії з цифрової грамотності населення?

Важливо було дізнатися середньомісячну кількість користувачів цифрових послуг в бібліотеці, щоб зрозуміти зацікавленість ними відвідувачами закладів. Відповіді розділилися наступним чином: до 10 осіб – 55 (41 %); 10-20 користувачів – 42 (31 %); 20-50 осіб – 19 (14 %); понад 50 осіб – 12 (9 %). Один респондент не відповів на дане питання, ще 6 (4 %) надали іншу відповідь: до 5 осіб, цифрові послуги не користуються попитом серед користувачів. Найбільшою популярністю користуються цифрові послуги у користувачів віком 35-50 років – 70 (52 %); 20-35 років – 26 (19 %); до 60 років – 24 (18 %); до 18 років – 15 (11 %).

Мал. 8. Середньомісячна кількість користувачів цифрових послуг в бібліотеці

В рамках проєкту «Дія. Цифрова освіта», для популяризації цифрових послуг, підготовлено промоматеріали для подальшого використання їх в роботі бібліотеками, тому важливим стало питання «Для популяризації цифрових послуг в Вашій бібліотеці, які промоматеріали Ви використовуєте у роботі?» (інформаційні наліпки, плакати, закладки, інше). 115 (85 %) респондентів відповіли, що використовують в роботі

інформаційні плакати, буклети, наліпки, закладки, які надані в рамках проєкту «Дія. Цифрова освіта», 9 (7 %) – лише плакати, 3 (2 %) – брошури та закладки, розроблені бібліотекарем, 2 (1 %) – не використовують жодних матеріалів, 6 (4 %) – не відповіли на дане питання.

Крім промоматеріалів, підготовлених в рамках проєкту, працівники бібліотек самостійно готують рекламні матеріали. На питання «Чи підготовлені бібліотекою інформаційні матеріали про цифрові послуги, які можна отримати в бібліотеці?» відповіли «так» 99 опитаних (74 %). Працівниками бібліотек розроблені рекламні оголошення, брошури, закладки, флаери, наліпки, буклети, інформаційні листівки, постери, рекомендаційні пам'ятки користувачеві, бібліодайджести, презентація бібліотеки про цифрові послуги, вебліографічні списки. В бібліотеках створюються інформаційні стенди та куточки з даної тематики.

Підготовка та розповсюдження рекламних матеріалів популяризує інформацію про цифрові послуги, які користувач отримує в бібліотеці та підвищує рівень цифрових навичок жителів громади.

Питання, яке висвітлювалося вище, показує, якими саме видами рекламної продукції популяризуються цифрові послуги. Важливо в рамках опитування було дізнатися, які ж канали інформації використовуються.

На питання «Яким чином рекламуєте цифрові послуги, які можна отримати в бібліотеці?», респонденти відповіли: розміщують оголошення на сайті, блозі, сторінках у соціальних мережах Facebook та Instagram – 77 (57 %); розміщують оголошення на рекламних дошках – 17 (12 %); розміщення рекламної продукції біля приміщення бібліотеки та на входних дверях – 19 (14 %); особисте інформування користувачів при відвідуванні бібліотеки – 13 (10 %); за допомогою інформаційних стендів та довідок – 1 (1 %); не рекламують – 1 (1 %). Не відповіли на питання – 7 (5 %).

Для того, щоб розпочати навчання користувачів, працівники бібліотек першочергово повинні самі пройти навчання на національній онлайн-платформі для розвитку цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта». Із загальної

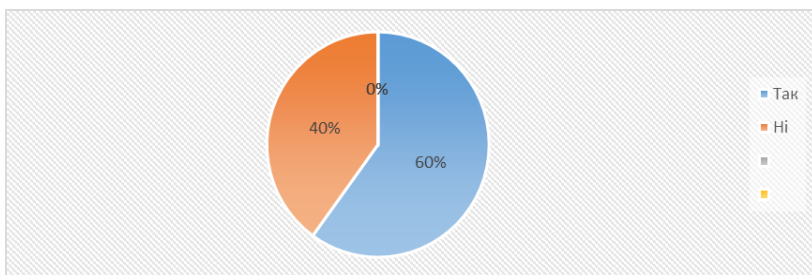
кількості 108 (80 %) респондентів переглянули освітні серіали та отримали відповідні сертифікати.

На думку респондентів – працівників бібліотек, найбільшою популярністю користуються освітні серіали: базові цифрові навички – 40 (17,7 %); тренінг для тренерів – 22 (9,8 %); оплата комуналки онлайн. Залишайся вдома – 21 (9,3 %); серіал для батьків «Безпека дітей в інтернеті» – 16 (7,1 %); як громаді стати цифровою – 15 (6,7 %); обережно! Кібершахраї – 13 (5,8 %); основи кібергігієни – 11 (4,9 %); штучний інтелект – 10 (4,4 %); електронний підпис – 9 (4,0 %); цифрова грамотність державних службовців 1.0. на базі інструментів Google – 8 (3,6 %); медіаграмотність у часи пандемії – 6 (2,7 %); програмування для новачків – 6 (2,7 %); безбар'ерна грамотність – 6 (2,7 %); персональні дані – 6 (2,7 %); доступ до публічної інформації – 6 (2,7 %).

Популярності набирають серіали: «Обережно! Кібершахраї»; «Основи кібергігієни»; «Штучний інтелект»; «Електронний підпис»; «Цифрова грамотність державних службовців 1.0. на базі інструментів Google»; «Медіаграмотність у часи пандемії»; «Програмування для новачків»; «Безбар'ерна грамотність»; «Персональні дані»; «Доступ до публічної інформації».

Оскільки освітні серіали на платформі «Дія. Цифрова освіта» постійно оновлюються, варто постійно моніторити глядацьку категорію, самостійно проходити навчання та популяризувати їх серед відвідувачів.

Цифрограм – це можливість перевірити цифрову грамотність будь-якому громадянину, тому респондентам було запропоновано питання «Чи проходили Ви Національний тест на цифрову грамотність «Цифрограм»?», на яке 81 (60 %) респондент відповів «так», 54 (40 %) – «ні».

Мал. 9. Чи проходили Ви Національний тест на цифрову грамотність «Цифрограм»?

За результатами тесту респонденти вказали результати (підрахунок у відсотковому відношенні ведеться з розрахунку 81 – 100 %):

48 (59 %) – рівень цифрової грамотності середній В1, В2;

21 (26 %) – рівень цифрової грамотності високий С1, С2;

12 (15 %) – рівень цифрової грамотності базовий А1, А2.

Для вивчення питання популяризації платформи «Дія. Цифрова освіта» серед відвідувачів бібліотек, респондентам було поставлене питання «Чи організували Ви перегляди освітніх серіалів Вашим відвідувачам?», на яке 113 (84 %) відповіли «так», 22 (16 %) – «ні». Серед тих, хто відповіли «так», конкретизували назви освітніх серіалів, перегляди, які проходили в бібліотеці.

Серед тих респондентів, які ще не організували перегляди освітніх серіалів, важливо було дізнатися причину. 11 (50 %) – відсутнє підключення до мережі в бібліотеці, 2 (9 %) – не було попиту серед користувачів, 2 (9 %) – у зв'язку з пандемією Covid-19 та впровадженням воєнного стану бібліотека не працювала, 7 (32 %) – не вказали причини.

Важливо відмітити, що серіали, які переглядають на базі бібліотек, відвідувачі обирають відповідно до професійного спрямування та власних інтересів.

Важливо було дізнатися, які цифрові послуги були впроваджені протягом 2021 – 2022 років. Респонденти, які взяли участь в опитуванні, вказали: допомога при створенні особистих кабінетів споживачів, оплаті комунальних послуг, передачі показників – 42 (31,1 %); реєстрація на порталі «Дія», допомога

в отриманні усіх електронних послуг, зокрема отримання кovid-сертифіката, е-паспорта, довідки внутрішньо переміщеної особи – 19 (14,1 %); використання Google-сервісів: електронна пошта, Google Диск, мапи тощо не відповіли – 16 (11,8 %); електронний онлайн-банкінг, оформлення електронного цифрового підпису, використання додатків «Приват24», «Ощад24/7», переказ коштів на благодійні організації – 15 (11,1 %); навчання цифрової грамотності – 10 (7,4 %); купівля товарів онлайн – 9 (6,7 %); електронний запис до лікаря, оформлення субсидії, онлайн-реєстрація на паспорт, заповнення декларації в електронному вигляді, електронна черга в дитячий садок, витяг про земельну ділянку, кадастровий номер – 8 (5,9 %); перегляд освітніх серіалів на платформі «Дія. Цифрова освіта» – 7 (5,2 %); інтернет-дзвінки і відеозв'язок, використання соціальних мереж – 2 (1,5 %); послуга з отримання правової консультації, зокрема з питань пенсії, соціального захисту, трудової міграції – 1 (0,7 %); допомога в налаштуванні смартфона та завантаженні мобільних додатків та програм на пристрій – 1 (0,7 %); ксерокопіювання, набір текстів, виготовлення слайд-шоу і презентацій, друк фотографій – 1 (0,7 %). 4 (3,0 %) опитаних не впроваджували цифрові послуги протягом вказаного періоду.

Одним із завдань бібліотек-Хабів проекту «Дія. Цифрова освіта» є популяризація порталу «Дія» та послуг, які можна отримати в електронному вигляді. Саме тому важливим виявилось питання «Чи скористалися користувачі послугами Вашої бібліотеки для реєстрації на порталі «Дія»?». 98 (73 %) відповіли «так», 37 (27 %) – «ні».

Серед тих респондентів, які вказали «так», було запропоновано вказати не більше 3-х електронних послуг, які користуються найбільшим попитом. Загалом опитані вказали 194 (100 %) послуги: реєстрація на порталі «Дія» для отримання електронних послуг, зокрема реєстрація ВПО, допомога в отриманні довідки переселенця – 43 (22,2 %); оплата комунальних послуг, передача показників – 41 (21,1 %); генерування Covid-сертифікатів – 29 (14,9 %); придбання електронних квитків – 11 (5,7 %); соціальні мережі – 8 (4,1 %); переказ коштів, допомога ЗСУ ВПО – 7 (3,6 %); оформлення субсидії – 6 (3,1 %); купівля товарів в інтернет-магазинах –

5 (2,6 %); електронний підпис – 5 (2,6 %); створення електронної адреси – 5 (2,6 %); дистанційне навчання в школах та ВНЗ – 5 (2,6 %); запис до лікаря, підписання декларації – 4 (2,1 %); пошук роботи – 4 (2,1 %); онлайн-спілкування – 4 (2,1 %); онлайн банкінг – 3 (1,5 %); спілкування через скайп – 2 (1,0 %); перегляд освітніх серіалів – 2 (1,0 %); оформлення та перерахунок пенсії – 2 (1,0 %); пошкоджене житло – 2 (1,0 %); оформлення статусу безробітного – 2 (1,0 %); дозволя, пошук рецептів – 1 (0,5 %); поповнення мобільного та інтернету – 1 (0,5 %); нова пошта – 1 (0,5 %); відновлення водійського посвідчення – 1 (0,5 %).

На питання «Найчастіше для отримання цифрових послуг в бібліотеці користувачі використовують», респонденти відповіли: 81 (60 %) – користуються робочим комп'ютером в бібліотеці, 54 (40 %) – власним пристроєм, зокрема мобільним телефоном.

Доречно було дізнатися думку респондентів щодо попиту на цифрові послуги в сьгоднішніх життєвих умовах. На питання «Чи зріс попит на цифрові послуги в зв'язку із введенням воєнного стану, зокрема серед внутрішньо переміщених осіб?», відповіді респондентів розділилися наступним чином: 67 (49,6 %) – «так», 68 (50,4 %) – «ні». Серед 67 опитаних, які надають послуги, що користуються попитом користувачів у період введення воєнного стану, респондентам було запропоновано вказати не більше 3-х найбільш запитуваних. Загалом опитувані вказали 89 послуг, тому відсотковий розрахунок ведеться від даної кількості (89 – 100 %). Популярні послуги: допомога в оформленні статусу внутрішньо переміщених осіб та грошової допомоги через портал «Дія» – 47 (52,8 %); оплата комуналки – 7 (7,9 %); грошова допомога ЗСУ, ВПО – 6 (6,8 %); дистанційне навчання, онлайн-робота – 6 (6,7 %); використання Zoom, Skype для зв'язку – 4 (4,5 %); копіювання, сканування – 4 (4,5 %); допомога по безробіттю – 3 (3,4 %); пошкоджене майно – 3 (3,4 %); інтернет-магазин – 3 (3,4 %); пошук роботи – 2 (2,2 %); реєстрація на порталі «Дія» – 2 (2,2 %); завантаження електронних мобільних програм телеграм, месенджер – 1 (1,1 %); оформлення пенсій – 1 (1,1 %).

Очевидно, що цифрові послуги набувають популярності, а умови сьогодення впливають на розширення їх переліку.

Важливо дізнатися, який відсоток користувачів бібліотек був залучений до навчань з цифрової грамотності. На питання «Яка частина користувачів Вашої бібліотеки пройшли навчання через освітні серіали на платформі «Дія. Цифрова освіта?» 77 (57 %) респондентів відповіли – до 10 %, 51 (38 %) – 10-20 %, 6 (4 %) – до 50 %, 1 (1 %) – понад 50 %.

Респондентам було запропоновано оцінити діяльність бібліотеки, як хабу цифрової освіти та надання цифрових послуг жителям громади за шкалою від 1 до 5. Оцінку «5» поставили 13 (10 %) опитаних, «4» – 75 (55 %), «3» – 37 (27 %), «2» – 5 (4 %), «1» – 5 (4 %).

Проаналізувавши шкалу оцінювання, варто відмітити низькі оцінки. Тому бібліотекарі повинні працювати над покращенням якості надання цифрових послуг жителям громади.

Саме тому респондентам було запропоновано питання «На Вашу думку, що необхідно зробити бібліотекам, щоб підвищити попит користування цифровими навичками серед жителів громади?». Респонденти відповіли: активніше рекламувати послуги бібліотеки з цифрової грамотності, зокрема через інтернет-ресурси – 41 (30,3 %); оновити програмне забезпечення (застаріле), необхідно оновлення сучасної комп'ютерної техніки – 26 (19,2 %); забезпечити швидкісний інтернет – 17 (11,8 %); проводити індивідуальні навчання з цифрової грамотності для всіх жителів села – 10 (7,4 %); збільшити кількість комп'ютеризованих робочих місць для користувачів – 8 (5,9 %); осучаснити матеріально-технічну базу бібліотек, переглянути організацію бібліотечного простору, створити комфортні умови перебування користувачів – 5 (3,7 %); отримати копіювально-розмножувальну техніку – 5 (3,7 %); збільшити навички цифрової компетенції бібліотекарів – 5 (3,7 %); розробити програми розвитку бібліотек з цифровізації – 2 (1,5 %); все зроблено – 4 (3,0 %); не відповіли – 12 (8,9 %).

За результатами даного питання видно, що на цифровізацію бібліотек впливає низка чинників, більшість з

яких залежить від фінансування закладів органами місцевого самоврядування.

Щоб дослідити бажання працівників бібліотеки розширювати діяльність закладу та впроваджувати цифровізацію, респондентам було поставлено питання: «Чи готова Ваша бібліотека надалі навчати цифровій компетенції та оновлювати цифрові послуги відповідно до умов сьогодення?». 128 (95 %) респондентів відповіли «так», 7 (5 %) – «ні».

Працівники бібліотек-Хабів, як центрів надання цифрових послуг населенню, постійно повинні поновлювати власні знання, тому респондентам було поставлено питання «Коли останній раз оновлювали власні знання цифрової компетенції?». Відповіді респондентів поділилися наступним чином: у 2022 році, зокрема травень, червень – 81 (60,0 %); у 2021 році – 27 (20,0 %); постійно оновлюю рівень фахових знань, використовую цифрові технології для спілкування, співпраці та професійного розвитку – 17 (12,6 %); щомісячно – 2 (1,5 %); щоквартально – 1 (0,7 %); не пригадую – 2 (1,5 %); не відповіли – 5 (3,7 %).

Аналіз відповідей показує, що цифрові послуги все більше набирають популярності серед користувачів. В свою чергу бібліотеки розширюють перелік послуг, запроваджують напрямок цифровізації, стають інформаційними центрами для жителів громади.

Проте для повного задоволення потреб користувачів бібліотекарям необхідно активізувати роботу в даному напрямку. Першочергово звернути увагу на популяризацію послуг та рекламу. Аналіз дослідження показав, що значна частина користувачів не користується цифровими послугами, оскільки не проінформовані з цього питання. Також слід провести моніторинг серед користувачів бібліотеки щодо їхніх потреб, результати якого дозволять окреслити роботу в даному напрямку роботи.

У зв'язку із введенням воєнного стану на території України бібліотекарі обслуговують нову категорію користувачів – внутрішньо переміщених осіб, яким необхідно отримати статус ВПО та довідки, зареєструватися на отримання фінансової допомоги, знайти житло, роботу тощо. Для

отримання усіх цих послуг можна звернутися до бібліотеки.

Тому не слід недооцінювати важливість введення бібліотеками нових цифрових послуг, а продовжувати їх активно розвивати. Все більше людей шукають інформацію в інтернет-середовищі, що дає можливість для бібліотек задовольняти користувачькі вподобання та показати, що бібліотечне інформування є надійним джерелом інформації, перевіреним, актуальним та оперативним.

Висновок. Значна частина опитаних працівників бібліотек активно включилися в процес цифровізації та надають цифрові послуги жителям громади, організують на базі бібліотек перегляди освітніх серіалів, тим самим популяризують платформу «Дія. Цифрова освіта».

За допомогою дослідження вивчено діяльність бібліотек-Хабів проекту «Дія. Цифрова освіта», виявлено думку користувачів та працівників бібліотек щодо їх використання, визначено напрямки діяльності.

Вивчено думку опитаних щодо стану технічного забезпечення бібліотек області, перелік цифрових послуг, які надаються у цифрових хабах, рівень їх популярності серед населення, методи їх популяризації серед користувачів, а також отримано зауваження та пропозиції користувачів щодо роботи бібліотек-Хабів.

Враховуючи всі дані після проведеного аналізу анкет, рекомендуємо керівникам центральних бібліотек:

- більше уваги приділяти рекламі та інформуванню жителів територіальних громад про надання цифрових послуг в бібліотеках-Хабах громади, розробити рекламну продукцію, використовувати різні канали інформування;
- створити сторінки, користувачькі спільноти у соціальній мережі «Фейсбук»;
- провести навчання з організації та надання цифрових послуг працівникам публічних бібліотек громади;
- постійно слідкувати за оновленням освітніх серіалів на платформі «Дія. Цифрова освіта» та використовувати їх у роботі з відвідувачами;
- працівникам бібліотек підвищувати рівень фахових знань з цифровізації, організувати перегляди серіалів на базі

закладів відповідно до потреб та професійних інтересів користувачької аудиторії;

- користувачам, які пройшли навчання на освітній платформі «Дія. Цифрова освіта», допомагати у генеруванні сертифіката;

- розробити програму діяльності з цифровізації бібліотеки та надання цифрових послуг користувачам;

- слідкувати за оновленням цифрових послуг для мешканців на порталах державних послуг: «Дія» (<https://diia.gov.ua/>) та (<https://igov.org.ua/>);

- організувати лабораторії обміну досвідом роботи серед бібліотек громади;

- співпрацювати з органами місцевого самоврядування для покращення матеріально-технічної бази, придбання комп'ютерної техніки, підключення до мережі «Інтернет».

**«Аналіз діяльності пунктів
європейської інформації у центральних
бібліотеках територіальних громад»**
*(за матеріалами інформаційно-
аналітичних довідок)*

http://ounb.km.ua/biblio/soc/2022_07_13_3_1.pdf

У зв'язку із завершенням децентралізації на Хмельниччині та створенням 60-ти територіальних громад постало питання про вивчення стану діяльності пунктів європейської інформації при центральних публічних бібліотеках області.

З метою узагальнення досвіду роботи ПЄІ та надання методичної допомоги у відкритті та розширенні діяльності пунктів у новостворених центральних бібліотеках територіальних громад, представниками Хмельницького ЦЄІ проведено дослідження з даної теми на підставі інформаційно-аналітичних довідок бібліотек, які висвітлювали наступні питання: рік створення та місце розташування ПЄІ в бібліотеці, відповідальна за роботу (прізвище, ім'я, посада); посилання на сторінку ПЄІ на сайті бібліотеки; кількість тематичного фонду;

проведені масштабні соціокультурні заходи за весь період роботи; формування партнерських стосунків; видавнича продукція (оригінал-макети в електронному вигляді); реклама та публікації в засобах масової інформації, на вебсайтах, блогах, соціальних мережах (гіперактивні посилання); пропозиції до співпраці із Центром європейської інформації Хмельницької ОУНБ.

Участь в опитуванні взяла 31 центральна бібліотека громад та 29 бібліотек, на яких тимчасово покладені функції центральних. За їх даними в бібліотеках діють 18 ПЄІ. В умовах адміністративної реформи, закриття та реорганізації центральних районних бібліотек були закриті ПЄІ у Славутській, Шепетівській, Дунаєвецькій бібліотеках. Перетворені на куточки європейської інформації у Волочиській, Ізяславській ЦБ. У новостворених центральних бібліотеках (ЦБ) Антонінської, Михайлюцької, Ганнопільської, Грицівської, Поніківської, Гуменецької ТГ утворились ПЄІ.

ПЄІ розташовані у відділах обслуговування з відкритим доступом до ресурсів. У бібліотеках не виділено окремої посади для роботи в ПЄІ, а тому її покладено на працівників відділів обслуговування. У ЦБ міста Хмельницький – на головного бібліографа.

Тематичний фонд з питань європейської інформації бібліотек складається з 2247 прим. друкованих ресурсів, методичних матеріалів, інформаційних листівок, отриманих за різними проектами, в яких брала участь бібліотека, книг в електронному форматі. При обслуговуванні користувачів використовуються тематичні матеріали, доступні у вільному користуванні в мережі «Інтернет».

Найбільшу кількість тематичної літератури серед ПЄІ мають у Хмельницькій міській ЦБ – 618 прим., Красилівській ЦБ – 227, Білогірській ЦБ – 154, біля 100 прим. має Віньковецька ЦБ, понад 70 – Ярмолинецька ЦБ. Деякі бібліотеки концентрують усі ресурси з питань європейської інформації у виділеному фонді з перспективою створення окремого підрозділу.

Всі ПЄІ проводять соціокультурні заходи європейської тематики: щорічні цикли заходів до Дня Європи (круглі столи,

конференції, інформаційні години, інтелектуальні ігри, вікторини, конкурси), організують наметові містечка, вуличні акції, флешмоби, концерти європейської музики та ін. Найбільше таких подій було організовано ПЄІ Хмельницької, Красилівської, Старокостянтинівської, Кам'янець-Подільської, Полонської бібліотек міських ТГ.

В бібліотеках громад, що взяли участь в дослідженні, відсутність ПЄІ компенсується куточками європейської інформації. Ряд Куточків було відкрито в дитячих бібліотеках, робота в них проводиться в рамках проекту «Інформаційна підтримка ЄС – бібліотекам для дітей та юнацтва в Україні» за підтримки Представництва Європейського Союзу в Україні (2019). Мета проекту – надати працівникам бібліотек ресурси для поширення інформації про Європейський Союз, європейську інтеграцію України, підтримати активності книгозбірень з популяризації літератури про ЄС. Бібліотеки отримали шоу-бокси, методичну літературу, буклети, брошури, інформаційні видання та книжки-ігри.

Окремі бібліотеки створили постійні тематичні інформаційні стенди про ЄС, що складаються переважно з публікацій із мережі «Інтернет». Зокрема, такі стенди є в публічних бібліотеках Маківської, Орининської, Чемеровецької територіальних громад, ЦБ Деражнянської Волочиської ТГ, Славутській міській бібліотеці для дорослих.

Відсутня системна робота з питань європейського інформування у 23-х територіальних громадах області.

Висновки. Сьогоднішня ситуація в країні вимагає підвищення рівня поінформованості всіх членів суспільства з питань європейської інтеграції України. Бібліотеки області здатні сприяти формуванню об'єктивних мотивацій населення через розуміння практичних переваг співпраці з ЄС. Окремі ЦБ вже є повноцінними майданчиками для поширення в суспільстві об'єктивної інформації з метою сприяння формуванню кожним громадянином власних висновків щодо співпраці України з ЄС. Зокрема, даний аналіз свідчить про те, що належним чином робота проводиться в центральних бібліотеках Хмельницької, Кам'янець-Подільської, Красилівської, Старокостянтинівської, Полонської міських ТГ, Віньковецької, Старосинявської,

Теофіпольської, Ярмолинецької селищних ТГ, Антонінської, Михайлоцької сільських ТГ, але в окремих ЦБ переформатували пункти європейської інформації на куточки: ЦБ Волочиської міської та Новоушицької селищної територіальних громад. Призупинили роботу ПЄІ в ЦБ Городоцької, Нетішинської, Славутської, Шепетівської, Деражнянської міських територіальних громадах, Летичівській, Дунаєвецькій, Чемеровецькій селищних територіальних громадах.

Подальший рух України до євроінтеграції потребує розвитку мережі ПЄІ в усіх ЦБ територіальних громад області. ЦБ повинні відкрити пункт, зал, куточок тощо європейської інформації в залежності від наявних ресурсів і потреб користувачів. Інформацію про наявність ЦЄІ і послуг, які він надає, потрібно розмістити в інших відділах бібліотеки, в її філіях та на сайтах, блогах, сторінках в соціальних мережах. Робочі місця бібліотекаря та відвідувачів облаштувати комп'ютерами, доступом до інтернету, в т. ч. Wi-Fi, копіювальним апаратом – це мінімум, який дозволить ефективно надавати доступ користувачам до європейської інформації. Забезпечити доступність для усіх мешканців громад до ПЄІ – години роботи бібліотеки повинні бути зручними для користувачів.

Інформування користувачів бібліотек з питань європейської інтеграції України має здійснюватися систематично у бібліотеці та на сайті бібліотеки, відповідати потребам і відбуватися на демократичних засадах.

Бібліотеки мають підвищувати рівень поінформованості та обізнаності громадян про пріоритети, стан виконання поточних завдань, перспективи реалізації державної політики з європейської інтеграції та співпраці з ЄС і Радою Європи у різних сферах, зокрема: розміщувати на своїх вебсторінках інформацію про роботу органів місцевої влади, що стосується співробітництва з ЄС і Радою Європи, про заходи, що відбуваються на місцевому рівні і стосуються економічної інтеграції України до ринку ЄС; проводити інформування та заходи з галузевих питань, зокрема реформування системи органів правопорядку та боротьби з корупцією в Україні та

державо-членах ЄС; інтеграція України до європейського освітнього та наукового простору; пенсійна реформа в Україні та державо-членах ЄС; європейська енергетична політика; реформування житлово-комунального господарства в Україні та державо-членах ЄС; запровадження європейських стандартів у процесі реалізації екологічної політики; реформування системи охорони здоров'я в Україні та державо-членах ЄС та ін.

Бібліотеки повинні регулярно переглядати свої тематичні зібрання, вилучати літературу, що втратила актуальність. Інформація про ЄС швидко і часто змінюється, і тому потрібно орієнтуватися на використання актуальних електронних ресурсів про діяльність ЄС. Переглядаючи ресурси і здійснюючи навігацію, потрібно складати вебліографію найцікавіших сайтів і використовувати їх у своїй роботі. Радимо до цього залучати користувачів бібліотеки.

Обслуговування користувачів у ПСІ проводити і через проведення різноманітних соціокультурних заходів, до яких залучати партнерів та партнерські організації – це сприятиме ефективній системі інформування громадян України про діяльність ЄС, його структур та євроінтеграцію.

Роботу ЦБ активно висвітлювати у ЗМІ, на сайтах бібліотек та територіальних громад, на сторінках у соціальних мережах.

Краща книга Хмельниччини 2021

(http://www.ounb.km.ua/biblio/soc/2022_04_21_8.pdf)

Мета дослідження – виявити та дослідити читацькі уподобання на книги місцевих авторів та видавців Хмельницької області, заохотити до використання друкованих видань як джерел інформації та стимулювати до активного читання літератури краєзнавчого характеру.

Завдання дослідження:

- забезпечення ефективної діяльності бібліотек області з метою створення умов для підтримки читання;
- вивчення бібліотечними працівниками смаків та потреб користувачів у друкованих виданнях місцевих авторів для подальшого удосконалення роботи бібліотек;
- проведення бібліотеками області власних соціологічних досліджень з проблем читання.

Об'єктом дослідження були фахівці та користувачі публічних бібліотек області.

Предметом дослідження стала популяризація сучасної української літератури краю.

Під час анкетування було опитано 906 респондентів із 34 територіальних громад Хмельницької області. З них 696 (76,8 %) – це жінки та 210 (23,2 %) – чоловіки. Із загальної кількості опитуваних, у дослідженні взяли участь 254 (28 %) працівники бібліотек, 652 (72 %) – користувачі.

За результатами загальнообласного дослідження **«Краща книга Хмельниччини – 2021»** переможцями стали:

- у номінації **«Літературно-художнє видання»:**

Мачківський М. Древо триєдине. Замість роману... : мемуари / М. А. Мачківський. – Кам'янець-Подільський : Рута,

2020. – 560 с.

• у номінації **«Наукове та науково-популярне видання»:**

Крамар С. І. Українська політична еліта: «булава» або зрада : дослідження / С. І. Крамар. – Хмельницький : Мельник А. А., 2021. – 420 с. : іл., фото.

• у номінації **«Довідкове видання»:**

Подільська старовина : вісник Держ. архіву Хмельниц. обл. № 1 (7) 2021 / Держ. архів Хмельниц. обл., Хмельниц. обл. орг. архівістів та дослідників Поділля «Поклик віків» ; гол. редкол. В. Г. Байдич ; редкол. В. Я. Алцкан та ін. – Хмельницький : Стрихар А. М., 2021. – 172 с. : фото. – Бібліогр. в кінці ст.

У дослідженні **«Найбільш резонансна краєзнавча книга 2021 року Хмельницької ОУНБ»** за результатами Google-опитування та обліку даних у статистичних формах обліку книговидачі у відділі краєзнавства Хмельницької ОУНБ протягом 2021 року та січня – березня 2022 року визначено книги:

• у номінації **«Літературно-художнє видання»:**

Гірник П. Сестро калино : поезії / П. Гірник. – Хмельницький : Цюпак А. А., 2021. – 52 с.

• у номінації **«Науково-популярне видання»:**

Єсюнін С. М. Проскурів у роки Першої світової війни та Української революції 1917 – 1921 років : дослідження / С. М. Єсюнін; Хмельниц. обл. краєзн. музей, Хмельниц. облрада, Департамент інформ. діяльності, культури, національностей та релігій Хмельниц. облдержадмін. – Хмельницький : Стрихар А. М., 2021. – 146 с. : фото кольор.

• у номінації **«Довідкове видання»:**

Напиткін В. М. Символіка Хмельницької області: довідник / В. М. Напиткін, К. М. Богатов. – 2-ге вид. – Хмельницький : Заколотний М. І., 2021. – 252 с.

За результатами загальнообласного дослідження «Краща книга Хмельниччини – 2021» бібліотекам області РЕКОМЕНДОВАНО:

- привертати увагу жителів громад до книги та популяризації читання як основного чинника всебічного

розвитку особистості;

- доукомплектувати бібліотечні фонди краєзнавчими виданнями;

- активізувати роботу літературних клубів (об'єднань) за інтересами по популяризації кращих книг Хмельниччини та творчості подільських авторів;

- здійснити комплекс заходів по сторінках номінованих книг (літературні зустрічі з авторами книг, обговорення, тематичні уроки, літературні читання, традиційні та віртуальні виставки книг тощо);

- популяризувати книги місцевих авторів через бібліотечні інтернет-ресурси (сайти, блоги, соціальні мережі);

- систематично здійснювати моніторинг попиту користувачів на краєзнавчі видання.

2023 рік

Обласне дослідження "Краща книга Хмельниччини - 2022"

(http://ounb.km.ua/biblio/soc/2023_04_21_3.pdf)

Мета дослідження – виявити та дослідити читацькі уподобання та попит на книги авторів та видавців Хмельницької області, заохотити до використання друкованих видань як джерел інформації та стимулювати до активного читання літератури краєзнавчого характеру.

Завдання дослідження:

- забезпечення ефективної діяльності публічних бібліотек області з метою створення умов для підтримки читання;
- вивчення бібліотечними працівниками смаків та потреб користувачів у друкованих виданнях місцевих авторів для подальшого удосконалення роботи бібліотек;
- проведення бібліотеками області власних соціологічних досліджень з проблем читання.

Об'єктом дослідження були фахівці та користувачі публічних бібліотек області.

Предметом дослідження стала популяризація сучасної української літератури краю.

Під час анкетування було опитано 1068 респондентів із 44 територіальних громад Хмельницької області. З них 821 (77 %) – це жінки та 247 (23 %) – чоловіки. Із загальної кількості опитаних у дослідженні взяли участь 351 (33 %) працівників бібліотек, 717 (67 %) користувачів.

За результатами обласного дослідження *«Краща книга Хмельниччини – 2022»* переможцями стали:

• у номінації «Літературно-художнє видання»:

Шелепало О. Г. Кармалюкові скарби : іст. роман-детектив / О. Шелепало. – Житомир : Бук-Друк, 2021. – 228 с.

• у номінації «Наукове та науково-популярне видання»:

Українська незалежність: 30 років поступу : матеріали всеукр. науково-практ. конф. (м. Хмельницький, 18 серп. 2021 р.) / Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. облрада, Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка ; редкол.: С. В. Гамалій, В. О. Лабазюк, Л. В. Баженов та ін. ; відп. ред. В. Р. Адамський. – Житомир : Бук-Друк, 2021. – 560 с. : фото. – Бібліогр. в кінці ст.

• у номінації «Довідкове видання»:

Постаті бібліотечної плеяди. Директори бібліотек Хмельницької області : довідник / Департамент інформ. діяльності, культури, національностей та релігій Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ ; уклад. Н. М. Синиця та ін. ; редкол. К. А. Чабан та ін. ; відп. за вип. Н. М. Синиця. – Хмельницький : Заколотний М. І., 2021. – 196 с. : фото.

У дослідженні «Найбільш резонансна краєзнавча книга 2022 року Хмельницької ОУНБ» за результатами Google-опитування та обліку даних у статистичних формах обліку книговидачі у відділі краєзнавства Хмельницької ОУНБ протягом 2022 року та січня – березня 2023 року визначено книги:

• у номінації «Літературно-художнє видання»:

Даценко Ю. І стало світло... : роман / Ю. Даценко. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2021. – 336 с.

• у номінації «Науково-популярне видання»:

Рід Острозьких: витоки та надбання : зб. матеріалів Всеукр. науково-практ. конф. (м. Старокостянтинів, 17 верес. 2021 р.) / Викон. комітет Старокостян. міськради ; Центр дослідж. історії Поділля та Південно-Східної Волині Ін-ту іст. України НАН України ; редкол.: Л. В. Баженов, В. С. Прокопчук, В. І. Муляр та ін. – Хмельницький ; Старокостянтинів : Мельник А. А., 2021. – 368 с. : фото.

Головноуповноважений уряду Української Народної Республіки (1919 – 1920) : листування / Центр. держ. архів вищих органів влади і упр. України, Хмельниц. гуманітарно-пед. акад., Центр дослідж. історії освіти Поділля ; упоряд., авт. вступ. ст. В. Р. Адамський ; гол. ред. І. М. Шоробура та ін. – Хмельницький : Цюпак А. А., 2020. – 518 с.

За результатами обласного дослідження «Краща Хмельниччина – 2022», для здійснення подальшої роботи з питань популяризації номінованих авторів та кращих книг Хмельниччини бібліотекам області РЕКОМЕНДОВАНО:

– провести

інформаційну роботу з популяризації читання краєзнавчої літератури як основного чинника всебічного розвитку особистості та вивчення літературного краєзнавства;

– доукомплектувати бібліотечні фонди краєзнавчими виданнями;

– активізувати роботу літературних клубів (об'єднань) за інтересами з популяризації кращих книг Хмельниччини та творчості подільських авторів;

– здійснити комплекс заходів по сторінках номінованих книг (літературні зустрічі з авторами книг, обговорення, тематичні уроки, літературні читання, традиційні та віртуальні виставки книг тощо);

– популяризувати книги місцевих авторів через бібліотечні інтернет-ресурси (сайти, блоги, соціальні мережі);

– систематично здійснювати моніторинг попиту користувачів на краєзнавчі видання.

2022 рік

«Аналіз читання фахових періодичних видань працівниками бібліотек»

серед центральних бібліотек територіальних громад в рамках онлайн-клубу «Сучасний методист»

Мета анкетування – вивчити наявність у фондах бібліотек фахових періодичних видань, думку респондентів щодо впливу самоосвіти на професійний розвиток та впровадження отриманих знань у практиці роботи.

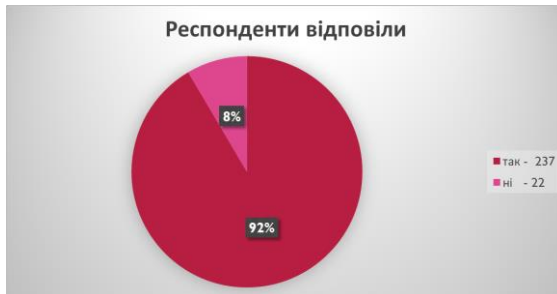
Об'єктом вивчення стали працівники публічних бібліотек Хмельниччини.

Предметом дослідження стало вивчення використання фахових періодичних видань у самоосвіті працівників бібліотек, наявності періодики у фондах закладів, використання електронних видань за відсутності друкованих.

Проаналізовано фонд фахових періодичних видань в публічних бібліотеках, вивчено вплив самоосвіти на професійні можливості працівників бібліотек.

Дослідження проводилося за допомогою електронної анкети в Google-form. Участь взяли 259 респондентів, працівники публічних бібліотек із 46 територіальних громад. Із загальної кількості опитаних (259 – 100 %), 49 респондентів – працівники центральних бібліотек, 26 – міських, 184 – сільських бібліотек.

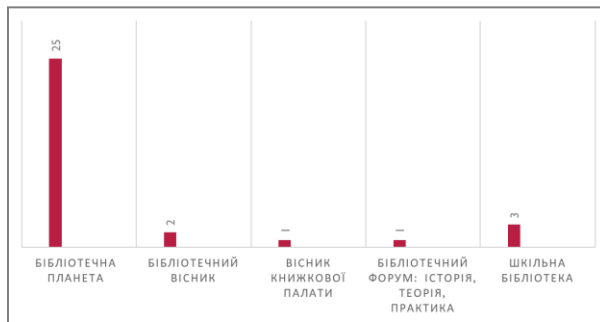
На запитання «Чи приділяєте Ви увагу самоосвіті, зокрема через читання фахових періодичних видань?» 91 % опитаних відповіли «так».

Серед тих, хто відповів «ні», основною причиною є відсутність фахової періодики в бібліотеці.

На питання «Чи є у фонді Вашої бібліотеки фахові періодичні видання?» відповіді респондентів розділилися наступним чином: 209 (81 %) відповіли «так», 50 (19 %) – «ні».

Важливо було вивчити, чи здійснювалася передплата фахових періодичних видань у 2022 році. Із загальної кількості опитаних, лише 32 (28 %) отримують періодику. Забезпечені виданнями: 2 (6 %) – міські бібліотеки; 6 (19 %) – сільські, 24 (75 %) – центральні бібліотеки територіальних громад Хмельниччини.

Назви періодичних видань, які отримували бібліотеки у 2022 році

Вивчено питання «Статтям з яких тем Ви найбільше приділяєте увагу?». Відповіді респондентів: досвід роботи бібліотек України та зарубіжжя – 37 (14 %); обслуговування користувачів та нові форми роботи – 25 (10 %); інноваційні напрямки роботи сучасної бібліотеки, інтернет-обслуговування користувачів бібліотеки – 18 (7 %); популяризація читання – 17 (6 %); оформлення книжкових виставок, проведення заходів – 15 (5 %); бібліотекознавство – 13 (5 %); комплектування бібліотечних фондів, джерела поповнення, актуалізація фонду – 10 (4 %); сценарії – 8 (3 %); методична діяльність, організація обслуговування користувачів бібліотеки – 7 (3 %); краєзнавча робота в бібліотеках України – 7 (3 %); бібліотеки у цифровому середовищі. Бібліотеки України в умовах війни – 6 (2 %); регламентуючі документи з питань бібліотечної справи –

6 (2 %); проектна діяльність – 3 (1 %); робота з працівниками бібліотек (кадрові питання) – 3 (1 %); фонди публічних бібліотек, бібліографічна робота, передовий досвід бібліотек – 2 (1 %); колонка каталогізатора, офіційні документи – 2 (1 %); обробка і списання літератури – 1 (1 %); вивчення методів удосконалення бібліотечної діяльності, впровадження інформаційних технологій – 1 (1 %); історія бібліотечної справи – 1 (1 %). 2 (1 %) відповіли, що не читають, ще 21 (8 %) – не відповіли на дане питання.

Цікаво було дізнатися, яким чином здобуті нові знання використовуються на практиці роботи. Деякі з відповідей:

- при підготовці до заходів та виставкової роботи;
- отримані знання запроваджую в роботі, цікаві ідеї впроваджую на практиці в обслуговуванні користувачів та задоволенні їх читацького запиту;
- впроваджуємо в роботу бібліотек громади, для організації та проведення заходів з підвищення фахового рівня для колег;
- використовуються для саморозвитку, ідеї втілюю при плануванні роботи.

Список назв періодичних видань, які знаходяться у фондах бібліотек – учасників анкетування: «Бібліотечна планета»; «Шкільна бібліотека»; «Бібліотечний вісник»; «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія»; «Бібліотечний форум: історія, теорія, практика»; «Вісник Книжкової палати»; «Шкільна бібліотека плюс»; «Шкільний бібліотекар».

Висновки та рекомендації

Висока зацікавленість опитаних (91 %) у самоосвіті через читання фахових періодичних видань свідчить про бажання підтримувати свій професійний розвиток та збільшувати свій рівень знань. Відсутність фахової періодики в бібліотеці є серйозним обмеженням для тих, хто відповів «ні» на запитання «Чи приділяєте Ви увагу самоосвіті, зокрема через читання періодичних видань?». Це може стати перешкодою для їхнього професійного розвитку та самовдосконалення.

Більшість бібліотек мають у своєму фонді фахові періодичні видання (81 %). Висока відсоткова частка опитаних,

які приділяють увагу самоосвіті, свідчить про популярність періодики для отримання нових знань та професійного розвитку. Варто зауважити, що фонд періодичних видань застарілий.

Низький рівень передплати фахових періодичних видань. Загальна кількість опитаних, які отримували фахові періодичні видання у 2022 році, складає лише 28 %. Це свідчить про те, що більшість бібліотек не здійснюють регулярну передплату на такі видання.

Розподіл передплачених періодичних видань за типом бібліотек. За результатами дослідження видно, що міські бібліотеки мають дуже низький рівень забезпечення фаховими періодичними виданнями (лише 6 %). У сільських бібліотек цей показник трохи вищий – 19 %. Найбільший відсоток передплати (75 %) спостерігається в центральних бібліотеках територіальних громад Хмельниччини.

Низький рівень передплати фахових періодичних видань вказує на необхідність удосконалення системи забезпечення бібліотек такою літературою, або використовувати альтернативу друкованим виданням – електронні періодичні видання. Можливість отримання доступу до фахових видань може сприяти подальшому професійному розвитку бібліотекарів та задоволенню потреб читачів у якісній інформації.

Вивчено питання «Статтям з яких тем Ви найбільше приділяєте увагу?». Найбільше респондентів (24 %) цікавить досвід роботи бібліотек України та зарубіжжя, а також обслуговування користувачів та нові форми роботи. Це свідчить про актуальність практичних знань та інновацій у бібліотечній справі, впроваджених бібліотеками. Також значна увага приділяється популяризації читання, оформленню книжкових виставок та проведенню заходів, що вказує на важливість культурно-просвітницької діяльності бібліотек.

З іншого боку, питання бібліотекознавства, комплектування бібліотечних фондів, а також краєзнавча робота отримали меншу кількість відповідей, що може вказувати на менший інтерес до теоретичних аспектів бібліотечної діяльності.

Важливо, що відповіді свідчать про активне впровадження ідей та практик, отриманих з фахових періодичних видань, у

повсякденну роботу бібліотекарів, що сприяє підвищенню якості обслуговування користувачів та розвитку бібліотечної сфери.

У фондах бібліотек – учасників анкетування наявні наступні періодичні видання: журнали – «Бібліотечна планета», «Бібліотечний вісник», «Шкільна бібліотека», «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Бібліотечний форум: історія, теорія, практика», «Вісник Книжкової палати», «Шкільний бібліотекар»; газета «Шкільна бібліотека плюс».

Отже, для підтримки самоосвіти фахівців важливо забезпечити наявність різноманітної фахової літератури та періодики у фондах бібліотек.

Бібліотеки можуть використовувати міжбібліотечний абонемент та електронну доставку документів для обміну літературою з іншими бібліотеками, за відсутності періодичних видань працівникам варто переглядати електронні версії журналів та використовувати інтернет-ресурси для самоосвіти.

2023 рік

«Напрямки бібліотечної роботи для задоволення читацьких потреб внутрішньо переміщених осіб»

Мета – вивчити напрямки діяльності бібліотек Хмельницької області в умовах військового стану, рівня задоволення читацьких потреб внутрішньо переміщених осіб.

Завдання дослідження:

- визначити напрямки діяльності бібліотек-Хабів проєкту «Дія. Цифрова освіта»;
- вивчити організацію роботи публічних бібліотек з внутрішньо переміщеними особами;
- вивчити користувацькі запити ВПО та можливість їх задоволення бібліотеками; шляхи розв’язання проблем, з якими зіштовхуються користувачі для задоволення своїх інформаційних потреб;
- визначити рівень освіченості бібліотечних працівників в роботі з даною категорією читачів;

- дослідити результати співпраці бібліотек з культурними, освітніми закладами своєї громади, владою, бізнесом, структурами агропромислового комплексу;

- дізнатися чи впроваджуються бібліотеками проекти, покликані на адаптацію, задоволення інформаційних запитів ВПО, залучення до спільної роботи;

- розробити рекомендації щодо покращення діяльності бібліотек громад, організації роботи таким чином, щоб вирішити проблемні питання стосовно обслуговування ВПО.

Об'єктом дослідження стали працівники бібліотек громад Хмельниччини.

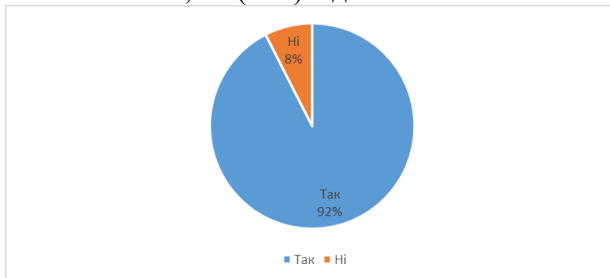
Предметом дослідження були потреби бібліотек громад у покращенні рівня обслуговування та задоволення інформаційних потреб нової категорії користувачів – внутрішньо переміщених осіб та сприяти їх адаптації у громаді.

Для вирішення поставлених завдань застосовувався метод онлайн-анкетування. В дослідженні взяв участь 371 респондент – працівники бібліотек із 49 територіальних громад.

Аналіз одержаних результатів онлайн-опитування

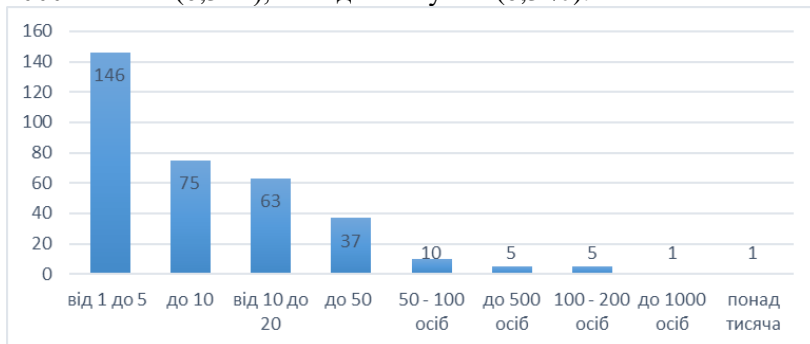
Виявлено, що найбільша кількість респондентів – користувачі сільських, міських публічних бібліотек територіальних громад – 337 (91 %), центральних бібліотек – 33 (8 %), обласних – 1 (1 %).

В результаті дослідження важливо було дізнатися чи користуються внутрішньо переміщені особи бібліотечними послугами. 343 (92 %) опитаних відповіли, що користуються послугами бібліотек, 28 (8 %) відповіли «ні».

Мал. 1. Чи користуються внутрішньо переміщені особи послугами бібліотеки?

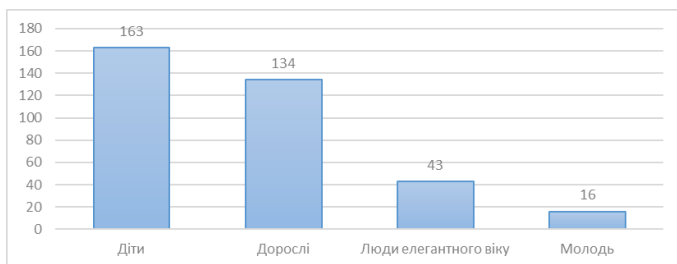
Серед респондентів, які вказали, що обслуговують ВПО (343 – 100 %), зазначили середню кількість користувачів бібліотек: від 1 до 5 осіб – 146 (42,6 %); до 10 – 75 (21,9 %); від 10 до 20 – 63 (18,4 %); до 50 – 37 (10,8 %); 50-100 осіб – 10 (2,9 %); до 500 осіб – 5 (1,5 %); 100-200 осіб – 5 (1,5 %); до 1000 осіб – 1 (0,3 %); понад тисячу – 1 (0,3 %).

Мал. 2. Кількість користувачів бібліотеки – внутрішньо переміщених осіб

Важливо було вивчити, які основні потреби звернення до бібліотеки. Для отримання різного роду інформації звертаються 52,6 % опитаних (195), задовільнити культурно-дозвіллеві потреби – 19,4 % (72), користування електронними ресурсами – 6,5 % (24), потреба у самоосвіті – 9,1 % (35), отримання електронних послуг – 2,2 % (8). 14 респондентів надали свій варіант потреб (3,8 %), серед них: читання книг та періодичних видань, потреба у спілкуванні. Усі вищеперераховані потреби обрали 0,5 % – 2 опитаних. Не надали відповіді на дане питання 4,0 % (16), відсутня потреба звернення – 7 (1,9 %).

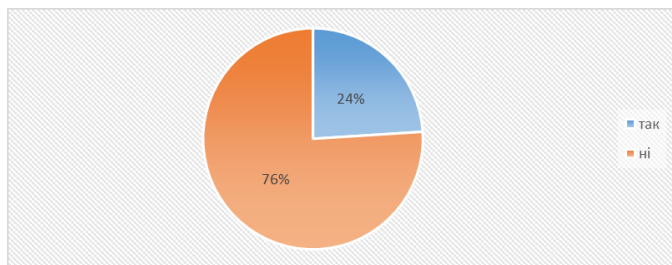
Вивчено питання «Яка саме вікова категорія читачів – ВПО звертається до бібліотеки?». Більша частина опитаних – діти (дошкільнята, школярі) 163 (43,9 %), число дорослих складає – 134 (36,1 %), люди елегантного віку – 43 (11,6 %), молодь – 16 (4,3 %). Не відповіли на питання 15 (4,0 %) респондентів.

Мал. 3. Вікова категорія користувачів – ВПО

На запитання «Які форми роботи бібліотека використовує у роботі з ВПО», із запропонованих варіантів відповідей відвідують розмовні клуби 94 (25,3 %) респонденти, бібліотечні акції – 97 (26,1 %), спільна проектна діяльність – 7 (1,9 %), в бібліотеках організуються майстеркласи – 76 (20,5 %), психологічні тренінги – 12 (3,2 %), індивідуальні розмови, бесіди – 11 (2,9 %), ігрові форми – 12 (3,2 %), залучення до соціокультурних заходів – 19 (5,1 %). 17 респондентів (47,6 %) у своїх відповідях зазначили, що використовують усі вищеперераховані форми, 22 (5,6 %) – не відповіли на дане питання, ще 4 (1,1 %) – не звертаються за послугами.

Вивчено питання «Чи діють у бібліотеці консультативні центри допомоги?». Лише 89 (24 %) респондентів зазначили, що на базі їхніх закладів діють консультативні центри допомоги.

Мал. 4. Чи діють в бібліотеці консультативні центри допомоги?

Серед респондентів, на базі закладів яких діють консультативні пункти – 89 (100 %) вивчено, яку ж саме допомогу внутрішньо переміщеним особам вони надають.

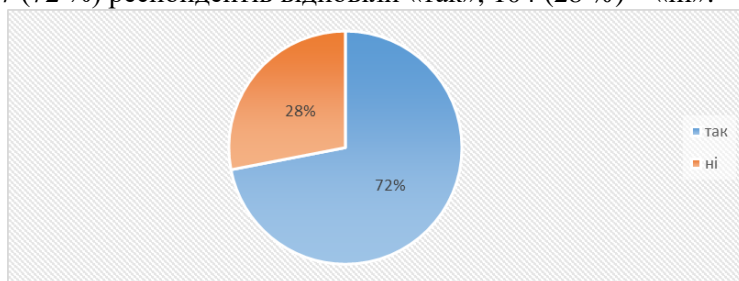
Бібліотеки працюють як довідково-інформаційний центр, допомагають в пошуку корисної інформації – 54 (61 %), консультації з отримання допомоги, зокрема продуктами харчування, одягом – 5 (6 %), діють мовні клуби для покращення української мови – 3 (3 %), центри отримання гуманітарної допомоги – 4 (4 %), психологічної підтримки – 11 (12 %), юридичних консультацій – 3 (3 %). Також респондентам було запропоновано вказати свій варіант відповіді, 10 (11 %) відповіли: фахівці Організації «Червоний хрест» в приміщенні бібліотеки надають медичну допомогу та допомогу психолога; відбувалася реєстрація ВПО у бібліотеці з працівниками ООН, Деражнянське бюро безоплатної правової допомоги – правові послуги; ГО «Право на захист» надає консультативні послуги; правовий консультативний центр; спільно з Благодійною організацією «Карітас» та Хмельницький УГКЦ проводяться заходи для ВПО.

Проаналізовано відповіді на запитання «Чи є потреба в створенні нових послуг або зміні існуючих?». 299 (81 %) відповіли, що відсутня потреба у нових послугах. 19 % (72 – 100 %) респондентів відповіли, що така потреба існує, а саме: надавати консультації спеціалістів соціальної служби та юристів – 6 (9 %); надавати електронні послуги – 12 (17 %); розширити інформаційні послуги за допомогою комп'ютерної техніки, мережі «Інтернет», сканування, друк – 24 (33 %); створення електронної бібліотеки – 3 (4 %), консультаційних центрів – 3 (4 %), створення розмовних клубів української мови – 9 (13 %), центру психологічної підтримки на базі бібліотеки – 6 (8 %), кімнати для психологічного розвантаження – 1 (1 %); пошук зниклих родичів – 2 (3 %); настільні ігри для дітей – 1 (1 %). Ще 5 (7 %) респондентів не конкретизували потребу у послугі.

В рамках дослідження важливо було проаналізувати те, як саме бібліотека вивчає потреби та інформаційні запити ВПО для покращення бібліотечних послуг. Інтернет-послуги надають населенню у своїх громадах. Переважна більшість опитаних – 195 (52 %) вивчають потреби через індивідуальні бесіди, вивчають запити, особливо незадоволені, 6 (2 %) – аналізують усні звернення, потреби та побажання, 84 (23 %) проводять

анкетування та опитування, зокрема 13 (4 %) – опитують через соціальні мережі, 5 (1 %) – відвідування за місцем проживання ВПО, 4 (1 %) – через старостат, 5 (1 %) – вивчають потреби в інтернет-середовищі, консультуються з іншими громадами, як вони покращують свої бібліотечні послуги. Не вивчають потреби та не вбачають у цьому необхідності – 59 (16 %) респондентів.

На питання «Чи співпрацює ваша бібліотека з органами влади або громадськими організаціями для підтримки ВПО?» 267 (72 %) респондентів відповіли «так», 104 (28 %) – «ні».

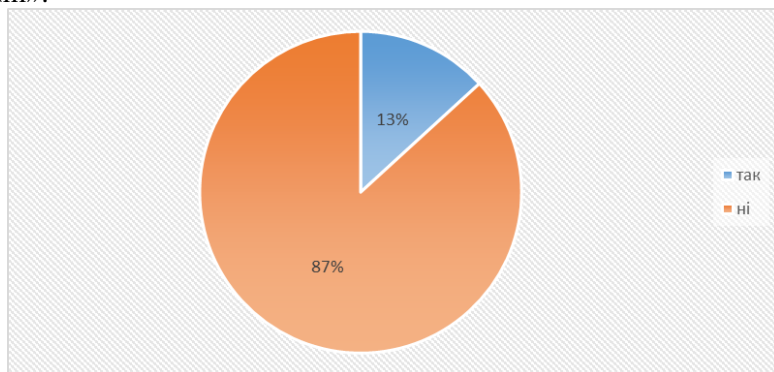
Мал. 5. Чи співпрацює ваша бібліотека з органами влади або громадськими організаціями для підтримки ВПО?

Із загальної кількості респондентів, які відповіли «так» (267 – 100 %), зазначили з якими організаціями вони співпрацюють та яку роль вони відіграють у підтримці бібліотечної роботи. Існує співпраця з: органами місцевого самоврядування – 169 (63,2 %); волонтерськими організаціями – 14 (5,2 %); органами місцевого самоврядування та закладами освіти – 14 (5,2 %); громадськими організаціями – 10 (3,7 %); благодійними фондами – 8 (2,9 %); органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями – 7 (2,6 %); центром надання соціальних послуг – 5 (1,9 %); закладами освіти – 4 (1,5 %); органами місцевого самоврядування, організаціями (підприємствами), що функціонують в громаді – 4 (1,5 %); закладами культури – 4 (1,5 %); центром соціального захисту населення – 3 (1,1 %); міжнародною організацією «UNICEF» – 3 (1,1 %); органами місцевого самоврядування, будинком-інтернатом – 2 (0,7 %); центром зайнятості населення – 2 (0,7 %); органами місцевого самоврядування, центром

надання соціальних послуг – 2 (0,7 %); територіальним центром надання послуг малозабезпеченим та самотнім людям – 2 (0,7 %); жіночим ХАБом – 1 (0,4 %); волонтерськими організаціями, поліцією – 1 (0,4 %); закладами освіти, церквою – 1 (0,4 %); комітетом самоорганізації населення мікрорайону Лезнево – 1 (0,4 %); органами місцевого самоврядування, благодійними організаціями – 1 (0,4 %); органами місцевого самоврядування, ЦНАП – 1 (0,4 %); радою ветеранів – 1 (0,4 %); службою у справах дітей, відділом соціальної політики – 1 (0,3 %); центром правової безоплатної допомоги – 1 (0,3 %); управлінням соціального захисту населення – 1 (0,3 %).

Ці співпраці сприяють розширенню можливостей бібліотек, забезпечують доступ до інформації та культурних ресурсів, а також сприяють зміцненню зв'язків у місцевій спільноті.

Для організації роботи бібліотек з внутрішньо переміщеними особами важливо було дізнатися «Чи брала бібліотека участь у навчаннях або тренінгах з тематики роботи з ВПО?». 49 (13 %) опитаних відповіли «так», решта 322 (87 %) – «ні».

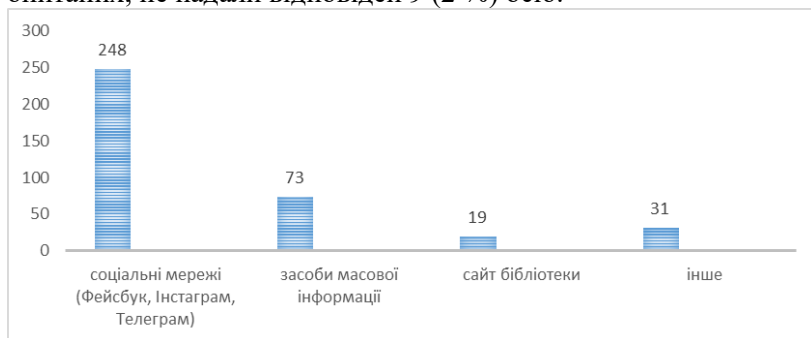
Мал. 6. Чи брала бібліотека участь у навчаннях або тренінгах з тематики роботи з ВПО?

Серед тих опитаних, що навчаються, 49 – 100 % вказали назви навчань та організаторів: заходи, організовані IREX у рамках проєкту «ВільноХаб» – вебінари «Стрес в роботі бібліотекаря, реакції дорослого на стрес та травму. Турбота про

себе. Профілактика вигорання і самопомога при травмі та стресі», «Розуміння поведінки дитини (розуміння позитивної мети поведінки), розуміння дитячого стресу, реакцій дитини на стрес», «Емоційний діалог, розвитковий зворотній зв'язок і шерінг як основні інструменти комунікації бібліотекаря та дитини в умовах стресу», «Гра в навчальному процесі як головний інструмент розвитку та подолання стресу», «Робота з дорослими (батьками)», тренінги «Організація та надання психосоціальної підтримки (ПСП) постраждалому населенню в умовах надзвичайної ситуації (НС)», «Психологічна підтримка як наскрізний підхід в роботі просторів дружніх до дітей та молоді», «Терапевтичний ефект мистецтва», «Дезінформація, місінформації, фейки. У чому різниця?», «Діалог, порозуміння та соціальна згуртованість», «Вибір гри та адаптація до потреб учасників. Типи ігор та фасилітація», «Консультавання з питань кар'єри: принципи, психологічні особливості, структура консультативної бесіди. Практикум та розгляд кейсів»; дистанційний курс на платформі «Дія. Освіта» «Бути поруч. Основи психологічної підтримки тим, хто працює з дітьми»; консультації щодо ситуацій, які склалися з громадянами міст: Ізюм, Краматорськ, Харків та інших куточків України громадської організації «Менталіс» та представників Інституту психосоматики; ЮНІСЕФ «Коло безпеки» – ігрова методика; Червоний хрест – «Надання першої медичної допомоги», «Стійкість під час війни»; Департаменту гуманітарної політики Кам'янець-Подільської міської ради «Особливості роботи з дітьми ВПО»; ГО «Пролісок-Бердянськ» «Цифрова безпека під час війни»; тренінги на семінари, організовані Хмельницькою ОУНБ, Хмельницькою обласною бібліотекою для дітей ім. Т. Шевченка, Хмельницькою обласною бібліотекою для молоді, центральними бібліотеками громади.

На питання «Що допомагає вам у просуванні бібліотечних послуг для ВПО?» більшість опитаних – 248 (67 %) відповіли, що використовують соціальні мережі (Фейсбук, Інстаграм, Телеграм), 73 (20 %) – популяризують послуги через засоби масової інформації, 19 (5 %) – через сайт бібліотеки, 2 (1 %) опитаних вказали, що використовують усі вищеперераховані канали інформування, 11 (3 %) вказали власний варіант

відповіді: передавання інформації особисто або через інших відвідувачів; Viber-спільнота. Послуги бібліотеки не популяризуються серед внутрішньо переміщених осіб – 9 (2 %) опитаних, не надали відповідей 9 (2 %) осіб.

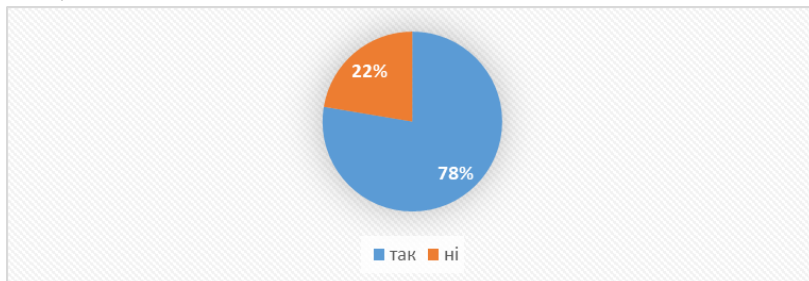
Мал. 7. Що допомагає вам у просуванні бібліотечних послуг для ВПО?

На запитання «Чи створений окремий куточок або стенд у бібліотеці з корисною інформацією для ВПО?» 196 (53 %) респондентів відповіли «так», 154 (41 %) – «ні», 4 (1 %) – в процесі створення, 17 (5 %) опитаних вказали інший варіант відповіді: в приміщенні бібліотеки діє соціальний центр громади, в них є уся інформація для ВПО; інформація розміщена у загальному інформаційному віснику; регіональний куточок інформації; створена інформаційна папка для ВПО; створений довідковий стіл; створений у старостаті, а бібліотека в тому ж приміщенні; поличка «Інформація для ВПО» з відповідними теками, контактними телефонами тощо.

Цікаво було дізнатися, які проекти реалізовує бібліотека для внутрішньо переміщених осіб. 325 (88 %) респондентів не реалізують проекти в бібліотеках, 46 (12 %) опитаних співпрацюють з іншими організаціями, реалізуючи спільні або власні бібліотечні проекти для підтримки та адаптації ВПО: «Казкотерапія в бібліотеці», «АРТ-терапія в бібліотеці», цифровий центр «Save the Children», «Майже як вдома», «Рука допомоги», «БібліоХаб – центр коаліції допомоги», «Руки друзів», «Простір молоді», «Повір у себе», «Екохаб_діємо», «ПроАрт», «ВільноХаб», «ВільноХаб: працевлаштування»,

«Вільна мама», «Читати – це круто!», «Долоньки доброти», проєкт розвитку читання «Читай і розмовляй українською...», «Бібліотека – територія громади», «Ігри під відкритим небом», «Дитячий простір», «З любов'ю до України», «Смарт Хаб «Вітрила твоєї Мрії».

288 (78 %) респондентів у своїх відповідях вказали, що бібліотека повною мірою задовольняє потреби ВПО, 83 (22 %) – «ні».

Мал. 8. На вашу думку, чи задовольняє бібліотека потреби ВПО?

На питання «Що необхідно запровадити, щоб бібліотека задовольняла потреби ВПО?» не відповіли 116 (31 %) респондентів, 36 (10 %) вважають, що на даному етапі діяльності бібліотеки вона повністю задовольняє потреби внутрішньо переміщених осіб, інші – 219 (59 %) вважають, що для задоволення інформаційних потреб внутрішньо переміщених осіб потрібно:

- покращити матеріально-технічну базу бібліотек – 6 (2,8 %);
- поповнити фонд новою літературою та періодичними виданнями – 116 (52,9 %);
- забезпечити бібліотеку комп'ютерною технікою та доступом до мережі «Інтернет» – 36 (16,4 %);
- збільшити кількість комп'ютерної техніки – 10 (4,6 %);
- закупити копіювально-розмножувальну техніку, запровадити послуги ксерокопіювання, ламінування, друку – 7 (3,3 %);
- розвивати електронні ресурси бібліотеки, розширити електронні послуги – 3 (1,3 %);

- придбати настільні ігри, розвивати бібліотерапію – 2 (0,9 %);

- більшу увагу приділяти соціокультурній діяльності: тренінги, майстеркласи, онлайн-заходи, правові години, юридичне консультування, зустрічі з органами місцевої влади, службами соціальної допомоги, з юристом, психологом, медичним працівником – 17 (7,7 %);

- створити інформаційні теки з корисною інформацією для ВПО, клуб за інтересом – 2 (0,9 %);

- розширити штат працівників – 3 (1,3 %);

- долучатися до збору фінансової допомоги, стати «Пунктами Незламності» – 7 (3,3 %);

- співпрацювати з органами влади та місцевого самоврядування – 2 (0,9 %);

- створювати дозвіллієві куточки, дитячі інтерактивні зони, артпростір – 5 (2,3 %);

- вивчити потреби ВПО – 2 (0,9 %);

- запровадити якийсь спільний проєкт з ВПО – 1 (0,5 %).

Відповідно до проведеного дослідження та його аналізу рекомендуємо публічним бібліотекам територіальних громад:

- систематично досліджувати потреби своєї громади (інформаційні, культурні, соціальні, духовні) та оптимальні способи їх задоволення для окремого користувача (індивідуальні, групові інформування);

- аналізувати читацькі потреби внутрішньо переміщених осіб. Це можна здійснити через опитування, інтерв'ю або фокус-групи, щоб з'ясувати їхні вподобання, інтереси та потреби в інформації;

- оновити перелік послуг, зокрема консультації з юридичних, психологічних та соціальних питань, доступ до інформаційних ресурсів, а також організація культурних заходів та тренінгів. Після впровадження нових послуг важливо систематично оцінювати їхню ефективність та вплив на задоволення потреб ВПО. Це допоможе виявити сильні та слабкі сторони та вносити необхідні корективи для покращення роботи бібліотеки;

- розробити спеціальні інформаційні ресурси, які відповідають потребам ВПО, включаючи брошури, пам'ятки,

стенди з корисною інформацією та онлайн-ресурси;

- співпрацювати з органами влади, громадськими та міжнародними організаціями, щоб спільно розробляти та реалізувати проекти для задоволення потреб ВПО;

- використовувати можливості мережі «Інтернет», надавати громаді усі наявні інноваційні послуги та популяризувати їх, зокрема електронні ресурси та онлайн-платформи;

- активізувати роботу з налагодження співпраці та партнерства з владою територіальних громад задля покращення матеріально-технічного стану бібліотек, систематичного оновлення бібліотечного фонду, оснащення комп'ютерною технікою з доступом до інтернету;

- брати участь у навчальних заходах та тренінгах для бібліотекарів (від НАКККіМ, Української бібліотечної асоціації, Хмельницької ОУНБ тощо) з тематики роботи з внутрішньо переміщеними особами для забезпечення якісної та ефективної роботи з цією категорією користувачів.

Загалом результати дослідження свідчать про позитивний вплив бібліотечної роботи на задоволення читацьких потреб внутрішньо переміщених осіб в Хмельницькій області. Проте необхідно продовжувати розвивати та удосконалювати програми та послуги, спрямовані на цю соціально вразливу категорію населення, з метою максимального задоволення їхніх потреб та підтримки у складних умовах внутрішньої переміщеності.

Дослідження, проведені в публічних бібліотеках області

2022 рік

Дослідна робота бібліотеки – це процес систематичного дослідження та аналізу різних аспектів бібліотечної діяльності з метою вдосконалення роботи бібліотеки та задоволення потреб користувачів.

Проведення різних форм соціологічних досліджень дозволяє вивчити думку користувачів щодо їх читацького уподобання, думки щодо покращення бібліотечного обслуговування, незадоволеного попиту, пропозицій для подальшого покращення діяльності публічних бібліотек області.

Бібліотеками Хмельницької області у 2022 році проведено 48 соціологічних досліджень. З метою вивчення думки відвідувачів щодо читацьких уподобань Хмельницькою центральною бібліотекою проведено анкетування «Що читає молодь?»; бібліотеками Кам'янець-Подільської громади – соціологічне дослідження «Що читаємо? Запити молодого користувача», анкетування «Ваш улюблений жанр»; Жванецькою сільською бібліотекою – анкетування «Мій улюблений письменник». З метою виявлення впливу інтернет-ресурсів, зокрема соціальних мереж на життя користувачів, проведено соціологічне дослідження «Місце соціальних мереж в житті сучасної людини», анкетування «Інтернет – інформаційний помічник чи джерело агресії?» (бібліотеки Хмельницької територіальної громади), «Вплив інтернету на читання молоді» (Гуківська ТГ). Бібліотека-філія № 8 Хмельницької ТГ вивчала думку користувачів в анкетуванні «Бібліотека і сім'я», філія № 9 до Дня родини провела експрес-опитування «Подружнє життя: сімейні цінності в уявленні молоді». Деражнянська центральна міська бібліотека провела дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді», Полонська центральна бібліотека – дослідження «Інформаційні потреби спеціалістів органів місцевого самоврядування».

Лідерами серед бібліотек в проведенні досліджень є Хмельницька та Кам'янець-Подільська міські центральні

бібліотеки територіальних громад.

Нижче наведені звітні матеріали, підготовлені працівниками центральних бібліотек, які публікуються мовою оригіналу та в авторській редакції.

Науково-дослідна робота є пріоритетним напрямком роботи бібліотек Хмельницької міської територіальної громади.

Бібліотеками системи проведено 5 соціологічних досліджень, 5 експрес-опитувань, 14 анкетувань.

З метою виявлення рівня зацікавлення молоді книгами та читанням Хмельницькою центральною міською бібліотекою проведено анкетування «*Що читає молодь*» за участю 60 респондентів – користувачів бібліотеки віком від 15 до 35 років: 15-18 – 16 (27 %); 19-21 – 21 (35 %); 22-35 – 23 (38 %). З них: чоловіків – 24 (40 %), жінок – 36 (60 %).

На запитання «Що спонукає Вас до читання?» 37 % опитаних відповіли, що це бажання дізнатися про щось нове, 23 % читають книги для виконання навчальних завдань, а 40 % читають, тому що люблять читати.

Переважає більшість респондентів полюбає читати саме паперові книги (69 %). І тільки 10 % читають електронні книги, 13 % читають в інтернеті. Лише 8 % надають перевагу читанню газет та журналів. Питання «Якому жанру літератури віддасте перевагу?» виявило, що 77 % респондентів читають художню літературу, 15 % – науково-популярну, 5 % – технічну, лише 3 % – за навчальною програмою.

Було цікаво дізнатися, де молодь отримує інформацію про те, що прочитати. Вибирають книги, керуючись порадами з інтернету, 43 % респондентів. Довіряють порадам бібліотекаря 32 % опитаних. За рекомендаціями друзів обирають книги 18 %, тільки 7 % опираються лише на власний смак. Бібліотекарки, які щодня спілкуються з різними категоріями користувачів, переконливо говорять про те, що молодь не читає книг російською мовою. І анкетування ще раз це довело: 100 % опитаних молодих людей читають виключно українською мовою, 7 % з них – ще й англійською. Серед улюблених авторів молодь називає: Фредрик Бакман, Ігор Павлюк, Джордж Орвелл,

Еріх Марія Ремарк, Айн Ренд, Макс Кідрук, Андрій Кокотюха. На запитання «Які нові книги хотіли б побачити на бібліотечних полицках?» 69 % хочуть бачити новинки світової літератури, очікують нових життєвих історій від українських сучасних авторів – 20 %, 11 % – бажають читати мотивувальну літературу (а це книги із саморозвитку, психології, тайм-менеджменту тощо).

Бібліотека-філія № 2 багато років працює в напрямі розвитку творчих здібностей користувачів бібліотеки. Проведено бліцопитування «*Ваші творчі вподобання?*», у якому взяли участь 50 респондентів різного віку, більшість з них – жінки. Аналіз показав, що творчі вподобання у користувачів різноманітні – це і вишивка, бісероплетіння, малювання, декупаж, в'язання, написання віршів, пошиття одягу та іграшок, створення амулетів, ляльок-мотанок, різних поробок тощо. А творити їх надихає родина, школа, бібліотека, інтернет. Проведене опитування допоможе покращити роботу клубу «Гармонія» та спланувати цікаві майстерки й виставки творчих робіт у бібліотеці на 2023 рік.

Соціальні мережі сьогодні стали потужним освітнім засобом, основним методом розповсюдження новин, інструментом комунікації зі світом. У віртуальних мережах вирує своє життя – люди спілкуються, зустрічаються, закохуються, висловлюють свої думки, завантажують фотографії, відео тощо. Бібліотека-філія № 2 провела соціологічне дослідження «*Місце соціальних мереж в житті сучасної людини*», головна мета якого дослідити вплив соціальних мереж на життя користувачів бібліотеки і наскільки важливо бути в центрі новин та не потерпати від неправдивої інформації.

У дослідженні взяли участь 35 респондентів віком від 15 до 55 років, зареєстрованих у соцмережах. Усі респонденти зареєструвалися там з метою спілкування з друзями, 28 % – це й для нових знайомств. На запитання «Якою соціальною мережею Ви користуєтеся найчастіше?» отримали такі результати: переважна більшість респондентів найчастіше користуються інстаграмом, вайбером, фейсбуком – 72 %, крім цих користуються й телеграмом і твіттером – 28 %.

На запитання «Скільки годин на добу Ви проводите в соціальних мережах (в усіх зареєстрованих соціальних мережах в цілому)?» отримано такі відповіді: 1-2 години – 44 %; 3-4 години – 36 %; 5-6 годин – 20 %. Кожного дня відвідують свою власну сторінку 72 % респондентів, 1-2 рази – 8 %, 3-5 разів – 20 %.

На запитання «Скільки віртуальних друзів Ви маєте?» отримали такі результати: до 50 друзів в соціальних мережах мають 4 % респондентів; 100-200 – 8 %; 200-500 – 40 %; 500-1000 – 49 %; понад 1000 – 8 %.

Усі респонденти для входу в мережу користуються мобільним телефоном, 56 % – використовують ще персональний комп'ютер або користуються послугами інтернет-клубів, бібліотек.

На запитання «Яка буде Ваша реакція, якщо випадково станеться, що всі соціальні мережі у світі закриють?» 48 % відповіли, що їм байдуже, адже раніше люди жили без соцмереж; 36 % – засмутилися, але не вважали б це для себе великою втратою; 16 % – велика втрата, адже це частина мого життя.

За результатами дослідження стало відомо, що 100 % респондентів, які взяли участь в опитуванні, активно користуються соцмережами. Результати опитування доводять, що соціальні мережі відіграють вагомий роль як у професійній діяльності, культурному житті користувачів, так і в особистому житті. З їхньою допомогою респонденти спілкуються, знаходять корисну та цікаву інформацію, навчаються, працюють.

З метою вивчення читацьких захоплень користувачів-дітей бібліотеки-філії № 3 організовано опитування «Сучасна українська книга в читанні дітей». Опитування проводилося серед активних читачів-дітей бібліотеки. Було опитано 28 користувачів, з них: 21 дівчинка та 7 хлопчиків. Для вирішення поставлених завдань було запропоновано дати відповіді на такі питання: «Які українські дитячі книжки останніх двох років видання Ви прочитали?»; «Чи звертаєте Ви увагу на оформлення книги?»; «Яка сучасна книжка українського автора Вам найбільше сподобалась?»; «Які книги Ви хотіли б прочитати?».

Відповідаючи на перше запитання, респонденти вказали 104 назви книг та 33 автори. Читачі визначили найпопулярніші книги: Всеволода Нестайка «Пригоди в лісовій школі»; Зірки Мензатюк «Таємниця козацької шаблі»; Андрія Кокотюхи «Таємниці зміїної голови»; Олександра Дерманського «Чудове Чудовисько і Погане Поганисько»; Лесі Вороніної «Таємне товариство боягузів, або Засіб від переляку 9»; Івана Андрусика «28 днів із життя Бурундука»; Галини Вдовиченко «36 і 6 котів»; Саші Кочубей «Сім чудес Говорухи»; Мії Марченко «Місто тіней».

Цікавими виявилися відповіді на питання «Які книги Ви хотіли б прочитати?». Зі 104 книг, названих читачами у бібліотеці, залишається їх нестача. Це свідчить про те, що у бібліотеці сучасних українських книг для дітей, в кращому випадку, по 2 примірники. Звичайно, до бібліотеки надходять книги, але цього недостатньо. Відповідні зміни за останні роки є, але, на жаль, цього року у зв'язку з воєнними діями кошти на книги не виділялися.

Бібліотека-філія № 4 провела соціологічне дослідження «Місце книги в житті підлітка», анкетування «Моє хобі – читання», бліцопитування «Книга чи смартфон», експресопитування «ТОП-10 сучасних українських авторів».

Аналіз анкет соціологічного дослідження «*Місце книги в житті підлітка*» показав, що у підлітків є пізнавальний інтерес до читання, хоч вони і не вважають його сьогодні пріоритетним у своєму дозвіллі. Книга займає певне місце в їхньому житті – в отриманні знань, у розширенні інтелектуального кругозору, дає можливість краще орієнтуватися в інформаційному просторі. Визначено основні тенденції у читанні підлітків: вміння читати не завжди збігається з бажанням читати; зростає роль альтернативних засобів масової інформації, більш економних щодо сприймання та видовищних; втрачається естетичний компонент, читання не сприймається як джерело насолоди, задоволення.

Анкетування «*Моє хобі – читання*» було спрямоване на вивчення читацьких уподобань дітей молодшого шкільного віку поза шкільною програмою. Аналіз анкетування показав, що дітям даної категорії найбільше до вподоби яскраво оформлені

твори, з великим шрифтом й ілюстраціями в тексті та невеликі за обсягом. Обов'язково українською мовою. Більша частина названих книг написані сучасними українськими письменниками. Тематика вказаних творів переважно казкова, що типово для даної вікової категорії. Дану інформацію потрібно враховувати, пропонуючи маленьким читачам книги та закупаючи дитячу літературу для бібліотеки.

Бліцопитування «*Книга чи смартфон*» виявило, що діти приділяють велику увагу як читанню, так і грі на гаджетах. Не потрібно панікувати від того, що дитина грається в комп'ютерні ігри. Важливо, щоб гра на комп'ютері не займала весь вільний час. Багато дітей висловили думку, що їм було б цікаво почитати книги про комп'ютерних героїв.

Експрес-опитування «*ТОП-10 сучасних українських авторів*» бібліотека-філія № 6 провела з метою виявлення творів сучасних авторів, що подобаються читачам. Серед них: Ніна Фіалко, Люко Дашвар, Марія Матіос, Світлана Талан, Макс Кідрук, Леся Романчук, Ірен Роздобудько, Олена Печорна, Василь Шкляр, Андрій Шкляр, Андрій Кокотюха.

У Богдановецькій бібліотеці-філії № 21 проведено анкетування «*Моя улюблена книга письменників Хмельниччини*». Дослідження проводилося з метою популяризації книг місцевих авторів, у якому взяли участь 20 користувачів, серед них – 9 дітей. Анкетування виявило, що користувачі цікавляться творами місцевих авторів. Дорослі віддають перевагу книгам Ольги Саліпи, діти старшого шкільного віку любляють віршовані твори Віталія Міхалевського, Людмили Рудковської, Степана Шкапія. Анкетування підтвердило думку про те, що зустрічі з письменниками спонукають відвідувачів перечитувати їхні твори. Загалом користувачі бібліотеки люблять читати, підтримують письменників-земляків. Тому хотілося б, щоб до бібліотеки таких книг надходило більше.

У селі Черепівка проживає велика кількість молоді, а читає у місцевій бібліотеці мало. Отже, бібліотечний пункт Іванковецької бібліотеки-філії № 23 у селі Черепівка організував анкетування серед молоді «*Якою має бути твоя бібліотека?*».

Відповіді респондентів були досить цікавими. Вони хочуть бачити бібліотеку теплою, з сучасним ремонтом,

обладнаною комп'ютерною технікою з доступом до мережі «Інтернет», настільними іграми, сучасною літературою. Виявили бажання організувати у бібліотеці ігротеку.

.....

Кам'янець-Подільською міською центральною бібліотекою ім. Костя Солухи проводилося соціологічне дослідження *«Людина читаюча – людина успішна»*. Дослідження проводилось з метою підвищення значущості читання для успішної реалізації особистості.

В опитуванні взяли участь 100 респондентів – користувачі Центральної бібліотеки ім. Костя Солухи, бібліотек-філій № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 та бібліотеки-філії с. Довжок.

На поставлене запитання «Чи згодні Ви з твердженням, що «читаюча людина – успішна людина?» 87 % опитаних відповіли «так». Цікавим було питання «На кого з відомих Вам успішних людей Ви хотіли б рівнятися?», відповіді на яке охопило великий перелік відомих людей, зокрема: президент України Володимир Зеленський, головнокомандувач ЗСУ Валерій Залужний, IT-підприємець Михайло Федоров, підприємці Стів Джобс та Ілон Маск, політики Борис Джонсон, Уїнстон Черчіль та Маргарет Тетчер, медіамагнат Марк Цукерберг, психолог Спартак Субота, бізнесмен Василь Хмельницький, спортсмени Андрій Шевченко, Сергій Бубка, брати Кличко та Олександр Усик, модельєри Карл Лагерфельд та Коко Шанель, письменники Ліна Костенко та Лариса Денисенко, Стівен Кінг та Джоан Роулінг, акторка Ада Роговцева, співаки Джамала та Олег Скрипка, фізик Стівен Гокинг, вчена Марія Кюрі та багато-багато інших. Слід зауважити, що певний відсоток людей сказали, що не хочуть ні на кого рівнятися, хочуть бути самими собою, а один респондент вказав, що хоче бути «схожим на своїх батьків». В рамках дослідження були поставлені запитання: «Які книжкові уподобання відомих людей Ви знаєте?», «Якому жанру літератури Ви надаєте перевагу?», «Вкажіть книгу, яку б віднесли в «Золоту полицку успішної людини»». За результатами підведено висновки: книга дозволяє на якийсь час уникнути проблем, дає нам глибший погляд на

світ; читання вносить різноманітність у життя; читаючим людям простіше вчитися; читаюча людина має гарне мовлення.

Для визначення рівня популярності читання серед молоді в бібліотеках-філіях № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, бібліотек сіл Довжок, Острівчани, Рихта Кам'янець-Подільською МЦБС проводилося соціологічне дослідження *«Що читаємо? Запити молодого користувача»*. В опитуванні взяли участь 150 респондентів.

Анкета дослідження складалася з 13 запитань, відповідаючи на які опитувані могли вибрати із запропонованих варіантів відповідей або відповісти самостійно. На запитання *«Як Ви оцінюєте читання у вашому житті?»* 62 % опитаних відповіли, що читання – один із важливих засобів самовдосконалення і розвитку; 38 % – спосіб для проведення вільного часу, джерело нових знань, засіб для придбання додаткового життєвого досвіду та вирішення особистих проблем, можливість відійти від повсякденних проблем і знайти душевне заспокоєння.

Аналіз результатів анкетування спростував стереотип про нечитаючу сучасну молодь, а також не підтвердив поширену думку, що молодь читає лише за необхідністю. Книжкові смаки сучасної молоді дуже індивідуальні. Найпопулярнішими жанрами виявилися фантастика, фентезі, детективи, містика. Радує те, що серед названих дуже багато книг українських авторів. Бібліотекарям слід і надалі проводити роботу з промоції читання та популяризувати книгу.

Городоцькою центральною публічною бібліотекою серед користувачів віком від 15 до 60 років проведено дослідження *«Бібліотека і користувач: працюємо на перемогу»*.

Проаналізувавши анкетні дані 110 респондентів, дослідження продемонструвало, що в умовах воєнного стану бібліотеки, як і раніше, залишаються відкритими для співпраці та допомоги усім, хто цього потребує, вивчено потреби внутрішньо переміщених осіб та їхню взаємодію з бібліотеками.

Центральною бібліотекою Деражнянської територіальної громади проведено дослідження *«Патріотизм у розумінні сучасної молоді»*, головна мета якого визначити рівень патріотизму української молоді. Основні завдання дослідження: визначити ставлення молоді до загальнонаціональної ідеї як об'єднуючого чинника у вихованні патріотизму; з'ясувати можливості подальшого збільшення патріотичної свідомості у молоді; дослідити рівень знань молоді про правдиву, героїчну історію України як базу для формування позитивної свідомості, гордості за свою землю, історичне минуле; дослідити моральні цінності молоді в сучасних умовах; визначити рівень довіри молоді до держави як гаранта її прав.

Було опитано 75 респондентів – користувачів Деражнянської центральної міської бібліотеки, молодь віком від 18 до 25 років. Поставлено питання: «Що для Вас означає бути патріотом?», «Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?», «Які риси характеру, на вашу думку, характеризують справжнього патріота?».

Патріотичне виховання підрастаючого покоління потребує поєднання спільних зусиль влади, державних та громадських організацій і установ, що опікуються проблемами молоді. Бібліотека, яка володіє безцінними книжковими скарбами, може здійснювати значний вплив на формування патріотизму та духовності сучасної молоді.

Бібліотекою використовуються різні форми і методи бібліотечної роботи для виховання у підрастаючого покоління почуття пошани та любові до своєї країни, національної символіки, традицій і звичаїв українського народу, інтересу до історичного минулого України на прикладах життя і героїзму як відомих історичних постатей, так і простих українців – Героїв Майдану, учасників АТО, ООС та бойових дій у російсько-українській війні.

.....

Для учнів 5-9 класів Крупецькою сільською бібліотекою проведено анкетування *«Вивчення ефективності книжкової виставки»*, мета якого – дізнатися думку користувачів щодо

відповідності книжкових виставок читацьким потребам, вивчити їх актуальність, розкриття тем. В анкетуванні взяли участь 21 респондент віком від 11 до 15 років. Як показав аналіз анкет, 70 % опитаних інколи звертаються до книжкових виставок, 30 % щоразу при відвідуванні бібліотеки.

Загальне враження від виставок – позитивне, 59 % опитаних, коли вони знайомляться з виставкою, цікавляться представленими на ній виданнями, 41 % – читають цікаві факти, беруть книги додому, рекомендують своїм знайомим. Серед форм книжкових виставок найбільше зарекомендували себе тематичні, персональні, виставки нової літератури. Читачів приваблюють новизна літератури, художнє оформлення та дизайн, наявність додаткового матеріалу, що розкриває книгу (цитат, ілюстрацій, фактографічного матеріалу), актуальність тематики, а також той факт, що книги з виставки можна оглянути при безпосередньому контакті – просто взяти з відкритої полиці.

.....

У Нетішинській центральній публічній бібліотеці проведено анкетування «*Бібліотека мого громади*». В опитуванні взяли участь 35 респондентів віком від 15 до 65 років. За результатами було з'ясовано, що більшість опитаних звертається до бібліотеки не частіше як 2-3 рази на місяць (75 %). Основна причина звернення – задоволення інформаційних потреб, пов'язаних з навчанням, професійною діяльністю, самоосвітою (35 %) та для читання (55 %), частина респондентів прагне більше дізнатися про хобі та відпочинок (5 %), інші 5 % віддають перевагу відвідуванню масових заходів. Більшість опитаних (90 %) задовольняє бібліотека, яку вони відвідують, 10 % задовольняє частково. Отже, можна зробити висновок, що для більшості опитаних бібліотека – це насамперед осередок культури та інформації, можливість для спілкування, саморозвитку, відпочинку, місце, де цінується затишок, наявна матеріально-технічна база (кваліфікований персонал, наповнення фонду актуальною літературою, інтернет). Бібліотека та її працівники мають авторитет серед

громади.

Бібліотека-філія № 1 для дітей провела анкетування «*Книга для мене – це...*», мета якого дізнатися про ставлення користувачів до книги, вподобання користувачів та дослідити стан і рівень популярності читання. Для участі в анкетуванні було опитано 50 читачів. Респонденти дали відповідь на 10 запитань. Більша половина користувачів вважають, що книга для них – це предмет підвищення рівня знань з навчальної програми, більшість свого вільного часу вони проводять з гаджетами, проте книга також відіграє чималу роль в їхньому житті як для навчання, так і для задоволення. Жанрові вподобання у всіх різні, трохи переважає фентезі. На питання чи замінить щось книгу в майбутньому, у всіх розділилися думки, але більше схиляються до відповіді – знайдеться компроміс. В бібліотеці хочуть бачити більше сучасних авторів як української, так і зарубіжної літератури. Фонд бібліотеки хотіли б бачити більш насичений книгами останніх років видання.

.....

З метою створення інформаційної бази та повноцінного задоволення потреб спеціалістів органів самоврядування Центральною бібліотекою Полонської міської ради проведено дослідження «*Інформаційні потреби спеціалістів органів місцевого самоврядування*», основне завдання якого створення інформаційної бази та повноцінне задоволення запитів керівників органів місцевого самоврядування.

В ході аналізу виявлено, що керівники мають бажання отримувати інформацію на електронну пошту у вигляді вебліографічних списків. З запропонованих тем, опитаних найбільше зацікавила тема зовнішньоекономічної діяльності. Центральна бібліотека створює інформаційні бази для повноцінного задоволення запитів для керівників органів місцевого самоврядування за найбільш цікавими темами у вигляді довідок та вебліографічних списків.

За результатами проведеного «*Моніторингу діяльності Хабів цифрової освіти Полонської територіальної громади*» можна зробити висновок, що у своїй роботі бібліотекарі мають

звернути увагу на нормативну базу, що регламентує роботу Хабу та покращує рівень професійних компетентностей. Також детальніше вивчити потреби користувачів Хабів цифрової освіти та інструменти створення цифрового контенту. Бібліотекарям рекомендовано пройти навчання, переглянувши серіали «Тренінг для тренерів» та «Інтерактивне навчання».

2023 рік

Всього по області було проведено 92 дослідження (+28), з них 18 (19,6 %) – обласними бібліотеками, 74 – публічними бібліотеками територіальних громад. Науково-дослідна робота бібліотек громад протягом 2023 року була зосереджена на визначенні інформаційних потреб користувачів, їх цифрових навиків, вплив збройної агресії росії проти України, впровадження нових послуг та визначення рівня обслуговування користувачів. У 2023 році дослідницьку роботу проводили заклади 10 громад області: Жванецької, Кам'янець-Подільської, Війтовецької, Вінковоцької, Волочиської, Городоцької, Деражнянської, Старосинявської, Хмельницької, Нетішинської. Із загальної кількості проведених бібліотеками досліджень, 62 (67,4 %) склали власні дослідження установ Хмельницької громади. Тематика досліджень: «Книга – фаворит в громаді» (Жванецька ТГ); «Книга. Родина. Я.» (Кам'янець-Подільська ТГ); «Книга у вашій родині», «Бібліотека і сім'я» (Хмельницька ТГ); «Сучасна книга: вибір молоді» (Городоцька ТГ); «Читач і сучасна українська література» (Волочиська ТГ); «Бібліотека очима користувача» (Нетішинська ТГ). Старосинявська центральна бібліотека провела онлайн-опитування «Готовність і потреби користувачів щодо використання цифрових засобів» на основі «Рамки цифрової компетентності для громадян». Бібліотеками Хмельницької територіальної громади було проведено: бліцопитування «Моя улюблена красазнавча книжечка» (бібліотека-філія № 4); дослідження «Красазнавчі інформаційні ресурси»; «Бібліотека, книга, комп'ютер, читання: орієнтація підлітків» (бібліотека-філія № 8); анкетування «Книга на противагу соціальним мережам в житті сучасної дитини»

забезпечення користувачів українськомовною літературою, якісним перекладом творів зарубіжних авторів та пошуку шляхів формування й розвитку інтересу до української книги. Проаналізувавши анкетування, можна сміливо сказати, що позитивні зрушення у свідомості українців відбулися, ціна цих змін гарантує нам неповернення назад. Хотілося не просто мати гідний інтелектуальний продукт у книгарнях України, а й бачити книжки українських авторів на полицях книжкових супермаркетів усіх країн світу. Сучасний читач потребує українськомовних книг, моніторить видавництва, книгарні та слідкує за новинками, з нетерпінням чекаючи їх на бібліотечних полицях.

З метою вивчення інформаційних потреб користувачів у бібліотеці-філії № 2 проведено соціологічне дослідження «Краєзнавчі інформаційні ресурси», анкетування «Книга у вашій родині», бліцопитування «Моє літературне відкриття». Соціологічне дослідження «Краєзнавчі інформаційні ресурси» зосереджувалося на вивченні специфіки змісту та структури краєзнавчих інформаційних потреб користувачів бібліотеки. Результати проведеного дослідження вказують на активний інтерес до краєзнавчої літератури серед читачів бібліотек. Вона є важливим ресурсом для навчання, наукових досліджень та самостійного вивчення рідного краю. Найбільше до душі користувачам зустрічі з митцями та книжкові виставки у бібліотеці. Це вказує на ефективність заходів з популяризації краєзнавчих ресурсів через привабливі формати, які сприяють взаємодії та поглибленому зануренню в місцеву ідентичність.

Задля вивчення уподобань читачів серед українських авторів та відкриття для них нових імен поетів і письменників, у бібліотеці провели бліцопитування «Моє літературне відкриття».

З метою вдосконалення роботи бібліотеки-філії № 3, комплектування її фонду, надання бібліотечних послуг, а також для вивчення і моделювання портрета читацької аудиторії бібліотеки було проведено анкетування «Сучасна українська книга в бібліотеці». Ініційовано соціологічне дослідження «Інтереси і захоплення користувачів щодо сучасної української книги». Мета дослідження: виявити інтенсивність користування

та рівень популяризації сучасної української книги в бібліотеці, а також дослідити зміни в уподобаннях, які відбулися протягом року, вивчити попит користувачів на книги сучасних авторів, заохотити їх до користування друкованою книгою як джерелом інформації та стимулювати до активного читання. У дослідженні взяла участь група користувачів, які не відвідують бібліотеку, особи, які відвідували бібліотеку, але перестали робити це з важливих причин. Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що сучасна українська література, яка надходить у бібліотеку, має свого читача. Вона використовується для навчання. З метою популяризації цієї літератури активно застосовують різноманітні форми масової роботи.

Соціологічне дослідження «Патріотична література у нашому житті», анкетування «Моє улюблене свято», бліщопитування «Моя улюблена краєзнавча книжечка» провели у бібліотеці-філії № 4.

В умовах війни питання національної самосвідомості та єдності в Україні набуває особливої гостроти. Патріотична література стає не лише джерелом духовного опору, але й ключовим засобом формування та зміцнення національної ідентичності. Дослідження ролі патріотичної літератури в житті українців у такий період є вкрай важливим для розуміння впливу культури на національний дух. Результати дослідження показали, що більшість опитаних вважають, що патріотична література повинна мати певне місце в житті людини та шкільній програмі. Різноманітність думок вказує на те, що існує деяка неоднозначність і суперечливість у сприйнятті ролі патріотичної літератури в освітньому процесі. Проте не є важливо, скільки конкретно патріотичної літератури готовий читати кожен з респондентів, головне те, що не знайшлося жодної людини, яка б висловила думку, що така література не є потрібною. Бібліотекарям варто підбирати патріотичну літературу згідно з віком та особистими уподобаннями читачів. Беручи за основу список вказаних читачами улюблених творів, розробити патріотичну книжкову виставку, щоб звернути увагу дітей на актуальну літературу за даною тематикою.

«Бібліотека, книга, комп'ютер, читання: орієнтація

підлітків» – під такою назвою проведено дослідження бібліотекою-філією № 8. У результаті дослідження було з'ясовано думки читачів-школярів щодо книги та читання, користування бібліотекою та інформаційно-комунікаційними технологіями. Дослідження дозволяє зробити висновок, що книга важлива під час читання підлітками не тільки рекомендованих видань за шкільною програмою, а й за позашкільною. Підготовлено інформаційний список літератури «Книжкові смаколики».

У бібліотеці-філії № 7 проводили такі анкетування: «Літературний портрет читача» – з метою виявлення уподобань молодих читачів як допомоги при комплектуванні фонду бібліотеки (результат – бібліотекарі краще орієнтуються в підборі книг); «Книга і бібліотека в житті молоді» – з метою дослідження ролі книги і бібліотеки в житті сучасної молоді, що дозволить краще організувати роботу у відповідності з висловленими потребами та побажаннями (висновок – бібліотекарі організовують свою роботу згідно з потребами користувачів).

Бібліотека-філія № 15 організувала анкетування «Книга на противагу соціальним мережам в житті сучасної дитини». В опитуванні взяв участь 31 респондент віком від 7 до 16 років (10 хлопчиків та 21 дівчинка). Мета анкетування: дослідження впливу читання та соціальних мереж на сучасну дитину. Виявлено, що середня тривалість читання книг дітьми становить пів години. Можна констатувати, що більша частина опитаних не дуже «засиджується» в соцмережах. Діти читають книги для задоволення та пізнання, надають перевагу живому спілкуванню.

З метою вивчення і задоволення попиту читачів бібліотек Волочиської міської територіальної громади на твори сучасної української літератури Центральною бібліотекою Волочиської міської ради проведено соціологічне дослідження «Читач і сучасна українська література». Дослідження проводилося методом анкетування. Було опитано 79 респондентів у

26 бібліотеках. Респондентам було запропоновано дати відповіді на такі запитання: Чи читаєте твори української художньої літератури?; Яка література цікавить Вас більше?; Яким жанрам сучасної української літератури Ви надаєте перевагу?; Чи задовольняє Вас фонд сучасної української літератури в бібліотеці?; Що, на Вашу думку, потрібно зробити для підвищення інтересу до сучасної української літератури?; Яку книгу сучасного українського письменника Ви прочитали останнім часом?; Що приваблює і хвилює Вас в творчості цих письменників?

Підводячи підсумки, зроблено висновок, що сучасна українська література в бібліотеках Волочиської громади користується попитом, хоча наявний книжковий фонд не завжди задовольняє запити читачів. Бібліотечні фахівці слідкують за новинками сучасної української літератури та по можливості поповнюють ними фонди книгозбірень. Для покращення популяризації творів сучасних українських авторів потрібно проводити більше літературних вечорів-знайомств, презентацій книг, зустрічей з авторами тощо. Зроблені висновки будуть підставою для покращення стану комплектування фондів бібліотек Волочиської ТГ відповідно до реальних потреб та запитів користувачів.

Ще одне дослідження проведено Волочиською центральною бібліотекою має назву «Українська історична книга та її вплив на формування громадянина-патріота». Основна мета – вивчення ролі історичної книги у формуванні громадянина-патріота. Проаналізувавши анкети респондентів, зроблено висновки: сучасна молодь не байдужа до читання історичної літератури; знає та цінить творчість українських письменників різних періодів; всі опитувані погоджуються з тим, що історична література впливає на їх мислення та життя; історична література підіймає патріотичний дух, пробуджує національну свідомість, покращує розуміння нашої історії у молодих людей.

Серед основних напрямків роботи Городоцької ЦПБ значна увага приділяється вивченню саме читачьких потреб

користувачів, зокрема молоді.

З вересня по жовтень 2023 року в юнацькому абонементі Городоцької ЦПБ проведено соціологічне дослідження «Сучасна книга: вибір молоді». В дослідженні взяли участь 108 респондентів – користувачів бібліотеки. Вивчено читацький попит з метою поповнення бібліотечного фонду актуальною на даний час літературою, мотиви звернень до бібліотеки, вивчення якості, комфортності обслуговування, а також окреслення пріоритетів розвитку бібліотеки на майбутнє.

У процесі дослідження було проаналізовано склад користувачів бібліотеки за соціально-професійними характеристиками; визначено їх інформаційні запити і ступінь задоволеності бібліотечним обслуговуванням; вивчено попит на літературу з різноманітних галузей знань та їх думку щодо напрямку, в якому має розвиватися бібліотека.

Фонди центральної бібліотеки на 41,7 % задовольняють потреби користувачів, тоді як періодичними виданнями задоволені лише 22,2 % користувачів.

Результати дослідження доводять, що на сьогодні читання допомагає молоді у розширенні світогляду, підготовці до навчальних занять, а також у суспільній діяльності. Також читання допомагає відпочити, отримати емоційну розрядку та релакс. Отримані під час анкетування дані свідчать, що бібліотека потрібна громаді, а бібліотеці необхідна її підтримка. Для успішної діяльності бібліотеці необхідно активніше співпрацювати з органами влади, громадськими організаціями.

Підсумки дослідження дають підстави стверджувати, що в умовах сьогодення бібліотека є основним центром, що слідкує за новинками у сфері літератури та культури в цілому як в Україні, так і за її межами та набула особливої ваги у соціально-культурній сфері міста. Крім того, бібліотеці потрібно урізноманітнити заходи соціокультурного спрямування. Необхідно проводити огляди нових ресурсів інтернету: тематичні підбірки, уроки-навігації, віртуальні виставки, відео-бесіди, скайп-спілкування за участю відомих письменників краю.

У квітні 2023 року у бібліотеках Кам'янець-Подільської міської Централізованої бібліотечної системи проводилося соціологічне дослідження «Книга. Родина. Я», основна мета якого – виявити інтереси та цінності читання сучасної сім'ї.

В опитуванні взяло участь 100 користувачів бібліотек системи. Зокрема, центральної міської бібліотеки імені Костя Солухи, бібліотек-філій № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 та бібліотек-філій сіл Довжок та Острівчани. Респондентам було запропоновано наступні питання: Чи читаєте Ви книги в бібліотеці?; Як регулярно Ви відвідуєте бібліотеку?; Хто з Вашої родини є читачем в бібліотеці?; Яка з прочитаних у дитинстві книг Вам запам'яталась найбільше?; Чи часто Вам у дитинстві читали книги вголос?; Чи обговорюєте Ви в сім'ї прочитані книги?; Що Ви зараз читаєте чи прочитали нещодавно?; Яким книгам Ви надаєте перевагу?; Як Ви проводите дозвілля у сім'ї?

За результатами дослідження бачимо, що проведене дослідження засвідчило, що книга займає важливе місце в житті сучасної української родини, але тільки співпраця бібліотеки та читаючої сім'ї зможе закріпити стійкий інтерес дітей до читання, яке стане їй надійним помічником у подальшому особистому та професійному зростанні.

З метою вивчення думки користувачів про бібліотечно-інформаційні послуги, розширення уявлень про соціальні та професійні характеристики користувачів, мотиви їхніх звернень до бібліотеки, визначення шляхів удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування, вивчення якості обслуговування та оцінки роботи бібліотеки, а також окреслення пріоритетів розвитку на майбутнє проведено соціологічне дослідження «Бібліотека очима користувача». В опитуванні взяло участь 100 користувачів бібліотек системи.

Підсумки дослідження дають підстави стверджувати, що в умовах сьогодення бібліотека набула особливої ваги у соціально-культурній сфері міста. Її послугами користується значна частина юнаків і дівчат, а також більш дорослих жителів мікрорайону. Опитування дало можливість зробити комплексну оцінку стану бібліотеки, визначити місце бібліотеки в житті мешканців, пріоритети в інформаційних потребах користувачів та ступінь їх задоволення, дізнатися думку відвідувачів щодо

покращення діяльності бібліотеки.

Так, читачі бібліотеки вважають, що для більш успішної діяльності потрібно:

- вивчати запити і потреби користувачів;
- поповнювати бібліотечний фонд літературою і періодичними виданнями, документами на нетрадиційних носіях інформації, електронними виданнями;
- підвищувати ефективність використання документів, популяризувати наявні видання в фонді бібліотеки;
- формувати в книгозбірні сприятливі умови для популяризації книги, читання, знань, особливо серед молоді, створювати умови для підвищення читацької активності, рівня культурної компетентності користувачів;
- здійснити розробку заходів щодо систематичного рекламування послуг ДБА бібліотеки, вільного користування електронними каталогами як обласної бібліотеки для юнацтва, так і провідних бібліотек України;
- впроваджувати в роботу сучасні комп'ютерні технології, активно використовувати їх для обслуговування користувачів, розширювати репертуар платних послуг;
- активізувати роботу щодо поінформованості користувачів про послуги бібліотеки;
- створити необхідні умови для підвищення кваліфікації бібліотечних працівників закладу.

.....

КЗ «Старосинявська центральна бібліотека Старосинявської селищної ради» серед користувачів бібліотеки провела онлайн-опитування «Готовність і потреби користувачів Старосинявської центральної бібліотеки щодо використання цифрових засобів», основною метою якого було визначення рівня цифрової компетентності пересічних мешканців громади та користувачів бібліотеки шляхом самооцінювання на основі «Рамки цифрової компетентності для громадян».

Проведення опитування мало на меті реалізацію таких завдань:

- виявлення громадської думки щодо проблем і потреб,

що виникають під час використання цифрових засобів;

- визначення ступеню готовності користувачів бібліотеки, пересічних мешканців громади використовувати онлайн-інструменти та онлайн-ресурси в повсякденному житті;

- визначення рівня цифрової компетентності користувачів бібліотеки шляхом самооцінювання на основі «Рамки цифрової компетентності для громадян»;

- виокремлення висновків, які можуть бути використані зацікавленими сторонами на основі оцінки стану ситуації, що склалась під час карантину та у зв'язку з початком воєнного стану в Україні.

Результати онлайн-опитування «Готовність і потреби користувачів Старосинявської центральної бібліотеки щодо використання цифрових засобів» базуються на відповідях мешканців та внутрішньо переміщених осіб Старосинявської громади. Респонденти, що відповідали на запитання анкети, різної статі, професії та вікової групи.

Дослідження показало, що: користувачі не досить інтенсивно використовують широкий спектр інформаційно-комунікаційних технологій, не активно створюють власні цифрові ресурси, залишаються пасивними у більшості заходів з безпечного використання цифрових ресурсів, не володіють навичками захисту пристроїв та персональної інформації.

Респондентів опитали, як саме відбувається комунікація та застосування цифрових технологій на практиці. Було визначено, що 78 % опитаних щоденно використовують цифрові інструменти та онлайн-ресурси для навчання, роботи та дозвілля. Серед найбільш вживаних застосунки Viber (78 %) та Telegram (60 %).

На жаль, лише 18 % використовують Microsoft 365, а 22 % – професійні програми. Менше половини опитуваних використовують навчальні платформи для самоосвіти (48 %).

Проте позитивним показником є те, що 82 % опитаних знають, що таке Хаб цифрової освіти і що такий Хаб працює на базі Старосинявської центральної бібліотеки. Також лише 14 % опитаних не були знайомі з сайтом «Дія. Освіта», більше того 48 % опитаних зареєстровані на даному ресурсі, а отже мають бажання для поглиблення своїх навичок.

Також відповіді респондентів свідчать, що для отримання новин та іншої інформації переважна більшість (80 %) використовують соціальні мережі, і лише 18 % відвідує офіційні урядові сайти. Це насторожує та спонукає задуматись працівників Хабу цифрової освіти над проведенням заходів, пов'язаних з медіаграмотністю.

Самооцінювання респондентів щодо їхньої цифрової грамотності та компетентності, що було також частиною опитування, засвідчило, що більшість користувачів може лише ідентифікувати та використовувати найпростіші та/або найпоширеніші комп'ютерні та мобільні пристрої для розв'язання елементарних завдань (50 %), а це базовий рівень; оцінити достовірність інформації на рівні професійного (22 %) та незалежного (28 %) користувача.

34 % респондентів вміють спілкуватись, використовуючи різні засоби комунікації на рівні незалежного користувача; користуватись онлайн-послугами на рівні незалежного (24 %) користувача.

У сфері «Створення цифрового контенту» ситуація з наявними рівнями цифрової компетентності досить явна. Переважна більшість респондентів вміє створювати простий цифровий контент (38 %) і лише 8 % опитаних можуть виробляти складний мультимедійний контент у різних форматах, використовуючи різноманітні цифрові інструменти та середовища на рівні незалежного користувача; знають правила використання контенту відповідно до захисту авторських прав на рівні базового (54 %) та незалежного (14 %) користувача; мають навички програмування на рівні базового (36 %) та незалежного (10 %) користувача. У сфері «Безпека в цифровому середовищі» респонденти зазначили наявність вміння забезпечити захист системи пристроїв і програм (базовий рівень – 40 %, незалежний рівень – 16 %) та захистити персональну інформацію на своїх цифрових пристроях (базовий рівень – 34 %, незалежний рівень – 14 %). У сфері «Вирішення проблем» незалежний рівень користувача у середньому мають 10 % респондентів, що свідчить про певні прогалини у цифрових знаннях користувачів бібліотеки, та потребують додаткової самоосвіти. Більша частина респондентів усвідомлюють, що

№ з/п	Назва району, територіальних громад	Комп'ютери до вимог бібліотеки						Бач з доступу до мережі "Інтернет"				Кількість бібліотек-Хабів цифрової освіти		Кількість бібліотек з доступом до Wi-Fi		Комп'ютери					
		Всього		в т.ч. цент		% комп'ютеризованих бібліотек		Всього		в т.ч. цент		% бібліотек з доступом до мережі "Інтернет"		в т.ч. цент		Всього		в т.ч. цент		в т.ч. цент	
		2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Хмельницький район																					
1	Глиньська с/пгт	113	113	66,47	97	95	96	56,47	60	83	68	86	70	256	258	175	75	233	152	0	
2	Гуманська с/пгт	1	1	1,00	1	1	1	1,00	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	
3	Давидівська с/пгт	10	10	71,43	10	4	4	28,57	4	3	3	4	4	17	17	6	10	10	10	10	
4	Дзвиняцька с/пгт	21	21	1,00	20	19	18	85,71	17	17	16	13	12	44	44	26	6	39	21	0	
5	Жванецька с/пгт	4	4	57,14	4	4	4	57,14	4	4	4	4	4	6	6	3	3	3	3	3	
6	Звенигородська с/пгт	6	6	75	5	6	6	75	5	6	6	6	5	17	17	13	4	17	13	0	
7	Ізяславська с/пгт	14	14	82,35	5	14	14	82,35	5	14	5	14	5	46	46	13	8	46	13	0	
8	Копачівська с/пгт	4	4	66,67	4	4	4	66,67	3	4	4	4	4	7	7	7	6	6	6	6	
9	Новобузьська с/пгт	5	5	1,00	5	4	4	80	4	4	4	4	4	8	8	8	8	7	7	7	
10	Новотелишівська с/пгт	11	11	42,31	9	8	8	30,77	6	8	6	6	4	29	29	18	6	27	16	0	
11	Оршанська с/пгт	1	1	14,29	1	1	1	14,29	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	
12	Сторожинська с/пгт	4	4	36,36	4	4	4	36,36	4	3	3	4	4	7	7	7	4	7	7	7	
13	Смильська с/пгт	4	3	1,00	3	2	2	66,67	2	2	2	2	2	10	10	10	4	6	6	6	
14	Стародубська с/пгт	4	4	50	3	4	4	50	3	4	3	4	3	9	9	6	6	6	6	6	
15	Червоноградська с/пгт	18	18	72	16	18	17	68	15	8	6	17	15	39	39	25	6	35	23	0	
Хмельницький район																					
16	Антошівська с/пгт	9	10	76,92	9	4	4	30,77	3	3	3	3	1	17	22	13	6	10	6	4	
17	Вайсівська с/пгт	4	4	57,14	3	3	3	42,86	2	4	3	2	1	9	9	5	4	6	4	4	
18	Вільшівська с/пгт	15	15	1,00	14	10	6	40	5	5	4	7	6	41	41	25	4	32	16	0	
19	Володимирівська с/пгт	4	4	66,67	3	4	4	66,67	3	3	2	4	3	6	6	5	4	4	4	4	
20	Володимирівська с/пгт	15	15	53,33	12	10	11	39,29	8	8	7	11	8	35	35	18	8	25	13	0	
21	Гардинська с/пгт	6	5	71,43	5	5	1	14,29	1	3	3	3	3	11	9	9	8	1	1	1	
22	Городищенська с/пгт	16	16	66,67	14	15	15	62,50	13	13	11	7	5	55	52	26	6	46	24	0	
23	Дорожненська с/пгт	11	15	71,43	11	15	15	71,43	11	10	7	3	2	30	39	19	8	39	19	0	
24	Заступинська с/пгт	6	6	75	6	6	6	75	6	3	3	4	4	10	10	6	10	10	10	10	
25	Звенигородська с/пгт	4	4	66,67	4	1	1	33,33	2	1	1	1	1	6	6	6	6	4	4	4	
26	Краснопільська с/пгт	14	15	89,24	13	13	14	82,35	12	6	6	14	12	35	43	20	6	36	17	0	
27	Литинська с/пгт	13	13	56,52	11	2	6	20,00	4	6	4	6	4	26	28	15	6	18	6	6	
28	Лисосколицька с/пгт	7	7	87,50	7	3	2	25	2	3	3	3	2	17	17	17	6	9	9	9	
29	Медвинська с/пгт	5	5	55,56	4	2	2	22,22	2	1	1	1	1	6	6	5	4	2	2	2	
30	Миропільська с/пгт	4	4	44,44	4	3	4	44,44	4	4	4	4	4	7	7	6	6	4	4	4	

31	Иркекйүзь селища ТГ	4	4	57,14	3	3	4	57,14	3	3	3	3	3	3	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
32	Рокошаньская с/поселка ТГ	10	9	75	9	6	9	75	9	5	5	5	8	6	21	21	4	21	21	4	21	4	5	4
33	Сатаевская селища ТГ	7	7	70	6	6	6	60	5	4	3	6	5	11	11	10	6	8	7					
34	Солобошевская с/поселка ТГ	6	6	100	6	6	6	83,33	5	5	5	5	10	10	10	10	4	8	8					
35	Старокостромская с/поселка ТГ	16	20	66,67	16	17	16	53,33	13	14	12	20	16	39	43	25	6	37	20					
36	Староостромская с/поселка ТГ	2	2	28,57	2		1	14,29	1															
37	Старосельская с/поселка ТГ	7	7	41,18	5	3	5	29,41	3	5	3	3	1	15	15	8	6	12	6					
38	Тюльганская селища ТГ	15	15	68,18	13	15	15	68,18	13	11	9	10	8	41	47	28	8	46	27					
39	Хангайская с/поселка ТГ	26	27	93,10	12	28	27	93,10	12	21	6	28	13	102	113	22	8	113	22					
40	Чирокосская селища ТГ	6	6	85,71	5	4	4	57,14	3	2	1	4	3	28	28	7		26	5					
41	Щербинская с/поселка ТГ	4	4	100	4	4	4	100	4	2	2	4	4	6	8	8	4	8	6					
42	Яконтинская селища ТГ	18	18	90	15	15	15	75	12	7	6	15	12	36	36	24	4	6	30	18				
	Шелепетский район	115	114	69,94	96	109	108	66,26	90	89	63	88	70	269	270	162	78	243	150	2				
43	Бердуская с/поселка ТГ	6	7	50	7	6	7	50	7	5	5	7	10	12	6	12	6	12	12					
44	Белгородская селища ТГ	15	12	100	11	15	12	100	11	6	5	4	3	28	28	14	8	27	14					
45	Ганюковская с/поселка ТГ	5	5	71,43	5	5	5	71,43	5	4	4	5	5	10	10	10	4	10	10					
46	Гришюва селища ТГ	6	6	75	5	6	6	75	5	5	4	4	3	14	14	7	6	14	7					
47	Зелеская с/поселка ТГ	15	15	88,24	14	15	15	88,24	14	9	8	15	14	36	36	25	8	35	25					
48	Круглянская с/поселка ТГ	5	5	83,33	5	5	5	83,33	5	4	4	1	1	8	8	8	4	8	8					
49	Левковский с/поселка ТГ	6	6	66,67	6	6	6	66,67	6	4	4	4	4	6	6	8	8	8	8	4	8	8	8	8
50	Михайловская с/поселка ТГ	4	4	90	4	4	4	90	4	4	4	4	4	10	10	10	6	10	10					
51	Неглинская с/поселка ТГ	6	6	100	1	6	6	100	1	6	1	6	1	34	36	5	2	26	5					
52	Плужинская с/поселка ТГ	4	4	50	4	3	3	37,50	3	3	3	3	3	7	7	7	4	6	6					
53	Полосная с/поселка ТГ	12	12	70,59	10	11	11	64,71	9	9	9	7	9	7	36	34	19	8	31	16	2			
54	Понейская селища ТГ	3	3	100	1	3	3	100	1	3	1	3	1	5	5	1	2	5	1					
55	Самковская с/поселка ТГ	5	5	71,43	5	3	3	42,86	3	2	2	2	2	7	7	7	4	5	5					
56	Славутская с/поселка ТГ	3	3	100	1	3	3	100	1	1	3	1	3	1	9	9	2	9	2					
57	Судановская с/поселка ТГ	6	6	50	6	6	6	50	6	5	5	7	7	11	11	11	6	11	11					
58	Улановская с/поселка ТГ	6	7	46,67	7	6	7	46,67	7	4	4	4	4	9	9	9	7	7	7					
59	Шелепетская с/поселка ТГ	5	5	100	2	5	5	100	2	3	4	1	19	19	3		16	3						
60	Яконтинская селища ТГ	3	3	50	2	1	1	16,67	1	3	2	1	1	6	8	4	6	3						
	Всего по ТГ	484	490	69,56	469	405	410	58,16	331	317	248	352	275	1154	1197	705	295	1048	590	2				
	Хмельницкая ОУНБ	1	1	100				100		1	1	1	1	75	75	5	60							
	Хмельницкая ОБМ	1	1	100				100		1	1	1	1	51	51		51							
	Хмельницкая ОБД им. Т. Шенюка	1	1	100				100		1	1	1	1	32	32		32							
	Обл. б-нч	3	3	100	0	3	3	100	0	3	0	3	0	158	158	0	5	143	0	0	0	0	0	0
	Всего по обл.	487	493	69,63	469	408	413	58,33	331	320	248	355	275	1312	1355	705	300	1191	590	2				

9. Чи підготовлені бібліотекою інформаційні матеріали про цифрові послуги, які можна отримати в бібліотеці? Якщо так, які саме? _____

10. Яким чином рекламуєте цифрові послуги, які можна отримати в бібліотеці? _____

11. Чи проходили Ви освітні серіали на платформі «Дія. Цифрова освіта» та отримали відповідні сертифікати?

Так

Ні

12. Якщо так, які саме? (вказіть не більше 3-х) _____

13. Чи проходили Ви Національний тест на цифрову грамотність «Цифрограм»?

Так

Ні

14. Якщо так, який результат? _____

15. Чи організовували Ви перегляди освітніх серіалів Вашим відвідувачам?

Так

Ні

16. Якщо так, вкажіть які саме? (не більше 3-х) _____

17. Якщо ні, чому? _____

18. На Вашу думку, який освітній серіал платформи «Дія. Цифрова освіта» найбільше користується попитом серед відвідувачів Вашої бібліотеки? _____

19. Які цифрові послуги були впроваджені протягом 2021 – 2022 років? _____

20. Чи скористалися користувачі послугами Вашої бібліотеки для реєстрації на порталі «Дія»?

Так

Ні

21. Якщо так, вкажіть електронні послуги, які користуються найбільшим попитом (не більше 3-х) _____

22. Найчастіше для отримання цифрових послуг в бібліотеці користувачі використовують:

- робочий комп'ютер бібліотеки;

- власний пристрій, зокрема мобільний телефон.

23. Чи зріс попит на цифрові послуги в зв'язку із введенням воєнного стану, зокрема серед внутрішньо переміщених осіб?

Так

Ні

24. Вкажіть найбільш запитані послуги (не більше 3-х)___

25. Яка частина користувачів Вашої бібліотеки пройшли навчання через освітні серіали на платформі «Дія. Цифрова освіта»?

до 10 %;

10-20 %;

до 50 %;

понад 50 %.

26. Оцініть діяльність Вашої бібліотеки як хабу цифрової освіти та надання цифрових послуг жителям Вашої громади за шкалою від 1 до 5.

1

2

3

4

5

27. На Вашу думку, що необхідно зробити бібліотекам, щоб підвищити попит користування цифровими навичками серед жителів громади? _____

28. Коли останній раз оновлювали власні знання цифрової компетенції? _____

29. Вкажіть деякі дані про себе:

○ Ваші вік

○ Стать:

чоловіча

жіноча

○ Освіта:

Анкета користувача бібліотеки
опитування «Цифрова грамотність через публічні
бібліотеки: розвиток цифрової грамотності за допомогою
публічних бібліотек»

(заповнюється у гугл-формі за посиланням
<https://forms.gle/LcD9mBW7z7HbFPp8A>*)*

1. Як довго Ви є користувачем цієї бібліотеки?
до 1 року; від 1 до 5 років;
5-10 років; 10-20 років;
понад 20 років.
2. Як часто Ви користуєтеся її послугами?
при потребі; декілька разів на рік;
декілька разів на місяць;
1-2 рази на тиждень;
щодня.
3. Чи зверталися до бібліотеки за цифровими послугами?
Так Ні
4. Якщо так, звідки Ви дізналися про них?
від друзів/знайомих;
вулична реклама;
із соціальних мереж;
щоденно відвіую бібліотеку;
інше _____(вказіть).
5. Чи були Ви учасником перегляду в бібліотеці освітніх серіалів на порталі «Дія. Цифрова освіта»?
Так Ні Не проводилися
6. Якщо так, вкажіть яких саме? (не більше 3-х)_____
7. Після завершення чи генерували сертифікат про проходження навчання?
Так Ні
8. Чи знайомі Ви з порталом «Дія»?
Так Ні Вперше чую

9. Якими послугами з порталу «Дія» Ви користувались? _____

10. Зазвичай для отримання цифрових послуг Ви користуєтеся:

комп'ютерною технікою бібліотеки;
власним пристроєм, зокрема смартфоном;
іншим _____

11. Чи задоволені Ви якістю надання цифрових послуг в бібліотеці?

Так Ні

12. Оцініть якість обслуговування бібліотекою у задоволенні Ваших цифрових потреб за шкалою від 1 до 5.

1 2 3 4 5

13. Якщо ні, чим саме? _____

14. Яких цифрових послуг не вистачає у бібліотеці?

15. Вкажіть дані про себе.

Стать: чоловіча жіноча

Вік:

до 18 років; 18-25 років;

25-30 років; 31-40 років;

41-50 років; 51-60 років;

понад 60 років

Освіта:

неповна середня; середня;

середня спеціальна; незакінчена вища;

вища

Рід занять: _____

16. Вкажіть назву територіальної громади, в якій знаходиться бібліотека* _____

17. Тип бібліотеки, яку Ви відвідуєте:

Центральна бібліотека громади

Сільська/міська

Обласна

Дякуємо за участь в опитуванні!

Анкета
обласного дослідження
«Напрямки бібліотечної роботи для задоволення читацьких
потреб внутрішньо переміщених осіб»
(заповнюється у гугл-формі за посиланням
<https://forms.gle/gcnbxWc2c3FwiCwL8>)

1. Назва бібліотеки* (повністю відповідно до Статуту, положення бібліотеки) _____
2. Назва територіальної громади, в якій знаходиться бібліотека* _____
3. Тип бібліотеки*:
 - o Обласна;
 - o Центральна бібліотека громади;
 - o Міська;
 - o Сільська.
4. Чи проживають у Вашій територіальній громаді ВПО?
 - o Так;
 - o Ні
5. Вкажіть кількість зареєстрованих ВПО у Вашій територіальній громаді? Всього _____
 - Дітей _____ Юнацтва _____
 - Молоді _____ Осіб від 35 до 60 років _____
 - Пенсіонерів _____
 - Жінок _____ Чоловіків _____
 - Осіб з обмеженими можливостями _____
6. Чи користуються вони послугами бібліотеки? *
 - o Так;
 - o Ні
7. Вкажіть кількість ВПО – користувачів Вашої бібліотеки?
8. Як часто ВПО звертаються за послугами до бібліотеки? *
 - o Щоденно;
 - o Раз на тиждень;
 - o Раз на місяць;
 - o Інше _____

9. Вкажіть основні потреби – звернення до бібліотеки:
- o Користування електронними ресурсами;
 - o Отримання різного роду інформації;
 - o Культурно-дозвіллеві потреби;
 - o Самоосвіта;
 - o Отримання електронних послуг;
 - o інше _____
10. Яка вікова категорія вимушено переміщених осіб, що звертаються до бібліотеки?
- o Діти (дошкільнята, школярі);
 - o Молодь;
 - o Дорослі;
 - o Люди елегантного віку.
11. Які форми роботи бібліотека використовує у роботі з ВПО?
- o Розмовні клуби;
 - o Проектна діяльність;
 - o Бібліотечні акції;
 - o Психологічні тренінги;
 - o Майстеркласи;
 - o Ваша відповідь _____
12. Чи діють в бібліотеці консультативні центри допомоги?*
- o Так;
 - o Ні
13. Якщо «так», вкажіть які та яку допомогу вони надають:
- Ваша відповідь _____
14. Чи є потреба в створенні нових послуг або зміні існуючих?*
- o Так;
 - o Ні
15. Якщо «так», вкажіть послугу:
- Ваша відповідь _____
16. Як бібліотека вивчає потреби та інформаційні запити ВПО для покращення бібліотечних послуг?
17. Чи співпрацює ваша бібліотека з органами влади або громадськими організаціями для підтримки ВПО?*

o Так;

o Ні

18. Якщо «так», зазначте з якими організаціями ви співпрацюєте та яку роль вони відіграють у підтримці бібліотечної роботи? _____

19. Чи брала бібліотека участь у навчаннях або тренінгах з тематики роботи з ВПО?

o Так;

o Ні

20. Якщо «так», вкажіть назву тренінгу та організатора
Ваша відповідь _____

21. Що допомагає вам у просуванні бібліотечних послуг для ВПО?*

o Засоби масової інформації;

o Сайт бібліотеки;

o Соціальні мережі (Фейсбук, Інстаграм, Телеграм);

o Інше _____

22. Чи створений окремий куточок або стенд у бібліотеці з корисною інформацією для ВПО?*

o Так створений; o Ні

o Інше _____

23. Які проекти реалізовує ваша бібліотека для ВПО? _____

24. На вашу думку, чи задовольняє бібліотека потреби ВПО?*

o Так;

o Ні

25. Що необхідно запровадити, щоб бібліотека задовольняла потреби ВПО? _____

26. Вкажіть деякі дані про себе:

o Ваші вік

o Стать:

чоловіча

жіноча

o Освіта:

Дякуємо за відповідь!

Анкета
учасника обласного анкетування
«Краща книга Хмельниччини»

Шановні країни!

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека запрошує Вас взяти участь у обласному анкетуванні та вказати три найбільш цікавих, на Вашу думку, книги краєзнавчого характеру останніх двох років видання.

Автор	Назва	Видавництво (якщо пам'ятаєте)
<i>Художня література</i>		
<i>Наукове та науково-популярне видання (крім підручників)</i>		
<i>Довідкове видання</i>		

Будь ласка, повідомте деякі дані про себе:

Ви: користувач бібліотекар

Стать _____

Вік _____

Освіта _____

Рід занять _____

Дякуємо за участь!

Зміст

Вступ	3
--------------------	----------

Обласні дослідження

2022 рік

Цифрова грамотність через публічні бібліотеки: розвиток цифрової грамотності за допомогою публічних бібліотек.....	6
Аналіз діяльності пунктів європейської інформації у центральных бібліотеках територіальних громад.....	22
Краща книга Хмельниччини – 2021.....	27

2023 рік

Краща книга Хмельниччини – 2022.....	30
--------------------------------------	----

Анкетування

2022 рік

Аналіз читання фахових періодичних видань працівниками бібліотек.....	33
--	----

2023 рік

Напрямки бібліотечної роботи для задоволення читацьких потреб внутрішньо переміщених осіб.....	37
---	----

Дослідження, проведені в публічних бібліотеках області.....	49
--	-----------

Додатки

<i>Додаток 1. Підсумкові таблиці моніторингу «Стан інформатизації публічних бібліотек Хмельницької області» станом на 1.01.2023.....</i>	<i>72</i>
<i>станом на 1.01.2024.....</i>	<i>74</i>

<i>Додаток 2. Анкети обласного дослідження «Цифрова грамотність через публічні бібліотеки:</i>	
--	--

<i>розвиток цифрової грамотності за допомогою публічних бібліотек»</i>	76
<i>Додаток 3. Анкета обласного дослідження «Напрямки бібліотечної роботи для задоволення читацьких потреб внутрішньо переміщених осіб»</i>	81
<i>Додаток 4. Анкета учасника обласного анкетування «Краща книга Хмельниччини»</i>	84

Для нотаток

Науково-аналітичне видання

**Науково-дослідна робота в
бібліотеках Хмельниччини:
2022 – 2023 роки**

Вип. 18-19

Укладачі:

Грудецька Т. В., Шмаль Т. А.

Відповідальна за випуск:

Чабан К. А.

Комп'ютерна верстка, макетування, редагування:

Грудецька Т. В., Шмаль Т. А., Дорош В. Ю.

Формат 60x84/16
Гарнітура Times New Roman. Наклад 5 пр.